JOSEF VAJS

Kurs obecné mluvy KOINHC
řeckého jazyka papyrů, ostrak
i Starého a Nového zákona

Skripta pro studijní účely
Komenského evangelické bohoslovecké fakulty v Praze
Vydal Kalich, Jungmannova 9, 111 21 Praha 1,
v Ústředním církevním nakladatelství, 1987
Revidovaný přetisk prvního vydání z r. 1934
Revidovala Milena Krejčová
Odpovědný redaktor vydavatelství Kalich Luděk Brož
Vytiskly Tiskařské závody, n. p. Praha 1
AA 3,59 VA 3,74. Cena brožovaného výtisku Kčs 11.—

KOMENSKÉHO EVANGELICKÁ BOHOSLOVECKÁ FAKULTA V PRAZE

JOSEF VAJS

Kurs obecné mluvy KOINHC

řeckého jazyka papyrů, ostrak i Starého a Nového zákona

EDICE KALICH

KURS OBECNÉ MLUVY

KOINHC

ŘECKÉHO JAZYKA PAPYRŮ,

OSTRAK

I POSV. KNIH STARÉHO I NOVÉHO ZÁKONA

—

Upravil

JOSEF VAJS,

profesor university Karlovy.

Podíl údů na rok 1934—35. — Číslo LXIX.

1 9 3 4

PŘEDMLUVA.

Tato příručka vyrostla, aspoň v této podobě, z okolností a potřeb našich dnů. Nastávající bohoslovci mají čísti Nový Zákon v řeckém originále, a nynější střední školy, až na několik klasických gymnasií, nepodávají jim k tomu dostatečné znalosti řečtiny. Byli jsme tudíž nuceni zavést praktický kurs řečtiny biblické, podobně jako na fakultě filosofické zavedli kursy řečtiny, zejména pro posluchače filologie slovanské. Ovšemže kniha může prospěti i samoukům, zejména těm, kdo se zajímají o čtení knih novozákonních v původním jazyce neboli originálu.

Kniha se liší metodou od mluvnic středoškolských. Protože předpokládá čtenáře dospělé, širšího rozhledu a zralejšího úsudku, zavádí posluchače hned od prvopočátečních cvičení „in medias res", předkládá vybrané věty z posv. textu Písma nebo z liturgie. Proto se obyčejně každá lekce dělí na dvě části, slovesnou a jmennou, z obou pak jako výsledek se připojují přístupné texty, k praktickému procvičení probrané látky.

Kurs se dělí na tři díly. V prvním podávám tvarosloví (morfologii), skloňování i časování, ovšem se stálým zřetelem na důležitější zvláštnosti biblického, zejm. novozákonního textu. Jsou to zejména nejstarší, svérázné „neutrální" texty, zastoupené nejstaršími kodexy *B* vatikánským a ℵ sinajským které se vyznamenávají nejednou zvláštností tvaroslovnou proti rukopisům recense alexandrijské *C*, *L* a j., zvláště pak proti mladšímu vyhraněnému textu antiochijskému neboli cařihradskému.

Rázovitějšími se ukazují biblické texty novozákonní v druhé části knihy, která jedná o syntaxi (skladbě) posv. textů, jež tu podléhaly jednak obecné mluvě lidové, jednak semitskému původu hagiografů. Ještě více vynikají zvláštnosti biblického textu novozákonního, a to skoro v každé knize jinak, v třetím díle příručky, seznamujícím čtenáře se slohem neboli stylem jednotlivých posv. autorů novozákonních. Tu znamenáme snadno jednak evangelickou

prostotu prosy sv. Marka a sv. Jana, na druhé straně umělou prosu jednotlivých oddílů evangelia sv. Matouše a epištol sv. Pavla, kteřížto oba svými paralelismy se podobají nejen uměle složené starozákonní knize Sirachově, ale i klasicky vypracovaným řečem řeckých dialektiků, třebas že v prosté lidové řeči našich hagiografů není nic v pravém slova smyslu klasického.

Z povědeného je vidět, že úkol této příručky není snadný, protože chce podat přístupným způsobem tolik věcí, ale co do rozsahu spíše stručně, aby posluchači, pro něž je v prvé řadě určena, nebyli přetěžováni, již z toho důvodu, že jde o disciplinu přípravnou a předběžnou k vlastnímu studiu a k četbě Písma sv. Jak se mi tento úkol podařil, posoudí širší čtenářstvo samo; z vlastní zkušenosti mohu říci, že na konci druhého pololetí, již při dvouhodinovém týdenním seminárním cvičení, mohli posluchači čísti aspoň vybrané lehčí kapitoly Nového Zákona. Dalším cvičením při vlastním studiu Písma sv. porozumí i místům těžším.

V Praze v květnu 1934.

Dr. Josef Vajs.

ÚVOD.

Řecký jazyk. Posvátné knihy Nov. Zákona byly sepsány jazykem řeckým, až na evangelium sv. Matouše, původně složené v aramejštině, ale i to bylo záhy přeloženo do řečtiny; podobně knihy Star. Zákona byly postupně přeloženy do řečtiny— překlad zvaný Septuaginta (LXX), až na knihu Moudrosti, původně sepsanou řecky. Řečtina těchto památek není *klasická*,[1]) t. j. neshoduje se ve všech tvarech, obratech a rčeních s vybraným jazykem spisovatelů v době rozkvětu, kterou zavírají Sokrates, Plato a Aristoteles, spíše je to jazyk doby pozdější, poněkud pokažený, zjednodušený, který se jmenuje ř. *helenistická.*

Řečtina helenistická je řeč neboli mluva obecná, lidová (*κοινη*), která se rozšířila s panstvím makedonským Alexandra Vel. téměř po veškerém tehdejším světě, Řekům přístupném. Rázovité znaky tohoto obecného, *zjednodušeného* jazyka jsou:

U jmen zmizelo číslo dvojné (duál), řídká jsou jména přídavná 3. deklinace, také komparativ je zjednodušen a zastupuje i stupeň třetí (superlativ); u sloves mizí optativ, časoslova na *-μι* ustupují slovesům na *-ω*; také ve skladbě není bývalého přesného vyjadřování, spojky mění smysl, a pod. Celkem lze říci, že je tu snaha po *zjednodušení* původního spisovného jazyka.

O řečtině *biblické* se může mluviti jen v tom smyslu, že do obecného, lidového jazyka vnesli, natrousili hagiografové leccos ze svého rodného jazyka aramejského, z jazyka Hebreů (hebraismy). Ze čtyř sv. evangelistů jazykově nejčistěji píše sv. Lukáš, po něm sv. Matouš a Marek; o sv. Janu se říká, že je hebrej v řeckém rouše, hebrejsky myslí a řecky píše. Sv. Pavel mluví uhlazeně, ne však klasicky, klasického u něho není nic.

Řecké písmo. V době, kdy sv. hagiografové psali svá evangelia a epištoly, užívali Řekové ve svitcích (knihách) jediné písma *unciál-*

[1]) classicus (classis) vybraný; classicus non proletarius.

ního[1]) (velikých písmen); proto vidíme, že všecky starší rukopisy jsou psány velikými písmeny; drobným kursivním písmem se v té době psávaly jen drobné listiny a zápisy denního života. Teprve v stol. IX. vystřídalo *kursivní* písmo uncialu i v knihách, takže mladší kodexy jsou psány t. zv. minuskulou (malými písmeny).

Řecká abeceda (alfabeta).

A, *α* alfa	*H*, *η* éta	*N*, *ν* ný	*T*, *τ* tau
B, *β* béta	*Θ*, *ϑ* théta	*Ξ* *ξ* ksí	*Υ*, *υ* ypsilon
Γ, *γ* gamma	*I*, *ι* ióta	*O*, *o* omikron	*Φ*, *φ* fí
Δ, *δ* delta	*K*, *κ* kappa	*Π*, *π* pí	*X*, *χ* chí
E, *ε* epsilon	*Λ*, *λ* lambda	*P*, *ϱ*[2]) rho	*Ψ*, *ψ* psí
Z, *ζ* dzeta	*M*, *μ* mý	*Σ*, *σ*, *ς* sigma	*Ω*, *ω* omega[3])

[1]) Název „uncialní" (uncialis, littera uncialis) odvozuje sv. Jeronym od lat. slova „uncia" (váha, míra), archivář Mahdan od lat. uncus (háček). Písmem unciálním rozumí se druh písma (velikých liter a sice psaných na papyru nebo na pergamenu), v němž jsou patrné tahy *okrouhlé*, proti čtvercovému *hranatému* písmu rytému do kamene nebo kovu. Písmem kursivním (zběžným) rozumíme písmo obyčejně drobnější, zběžně psané, takže se vážou jednotlivá písmena mezi sebou. Kursivní písmo řecké devátého a násl. století se jmenuje „minuskulou" proti majuskulnímu písmu (uncialnímu nebo kapitalnímu).

[2]) ' značí drsnou, ostrou výslovnost (přídech drsný, asi naše *h*, spiritus asper), proti tomu ' spiritus lenis, přídech mírný, jemný, značí výslovnost jemnou, nemá zvuku.

[3]) Samohlásky *ε*, *o* jsou *krátké*; *η*, *ω*, *ου* (= u) jsou *dlouhé*; *α*, *ι*, *υ* mohou být krátké i dlouhé; *αι*, *ει*, *οι*, *υι*, *αυ*, *ευ*, *ηυ*, *ου* jsou dvojhlásky *pravé*; *nepravé* jsou: *ᾳ*. *ῃ*, *ῳ*.

Číslice se vyjadřují písmeny označenými čárkou vpravo nahoře: *α'*, *β'*, *γ'* . . ., tisíce se označují číslicí s čárkou v levo dole ,*α*, ,*β*, ,*γ* . . . Číselná platnost postupuje pořádkem abecedním; výjimku činí zastaralé litery *ϝ'* (digamma) = 6, *ϙ'* (koppa) = 90, *ϡ* (sampi) = 900.

Zkratky.

akk.	= akusativ, 4. pád	mask.	= maskulinum, rod mužský
akt.	= aktivum, rod činný.	med.	= medium, rod střední (sloves)
adj.	= adjektivum, jméno přídavné	neutr.	= neutrum, rod střední jmen
aor.	= aorist, čas minulý (skončený)	nom.	= nominativ, 1. pád
konj.	= konjunktiv = způsob spojovací	opt.	= optativ, způsob žádací
dat.	= dativ, 3. pád.	part.	= participium, příčestí
fem.	= femininum, rod ženský.	pas.	= pasivum, rod trpný sloves
fut.	= futurum, čas budoucí	perf.	= perfektum, čas minulý dokonaný
gen.	= genitiv, 2. pád	plur.	= plurál, číslo množné
ind.	= indikativ, způsob oznamovací	prés.	= presens, čas přítomný
inf.	= infinitiv, způsob neurčitý	pron.	= pronomen, zájmeno
imp.	= imperativ, způsob rozkazovací	sing.	= singulár, číslo jednotné
imperf.	= imperfektum, čas minulý trvalý	vok.	= vokativ, 5. pád.
lat.	= latinsky	stslov.	= staroslovansky.

Spisy, jichž jsem užil:

1. *Blass—Debrunner*, Grammatik des Neutestamentlichen Griechisch, Göttingen, 1913, 4. vyd.
2. *R. Helbing*, Grammatik der Septuaginta, Göttingen, 1907.
3. *R. Helm*, Griechischer Anfangskurs, Leipzig, 1923.[5]
4. *H. Huddilston*, Essentials of New-Testaments Greek, N. York—London, 1918.[15]
5. *H. P. V. Nunn*, The Elements of New Testament Greek, Cambridge, 1930.
6. *H. B. Swete*, An Introduction to the Old Testament in Greek, Cambridge, 1902.

Část první

TVAROSLOVÍ

1.

Přítomný čas rodu činného. — Podstatná jména, o-kmeny.

Praesens indic. activi. — O-deklinace.

A. *ἀκούω* slyším — *γινώσκω* poznávám — *ἔχω* mám — *θέλω* chci — *λαλέω* mluvím — *λέγω* pravím — *λαμβάνω* beru — *πιστεύω* věřím — *ποιέω* činím — *φέρω* nesu, vedu.

Časuje se:

	sing.	plur.
1. os.	*λέγω*	*λέγ-ο-μεν*
2. „	*λέγεις*	*λέγ-ε-τε*
3. „	*λέγει*	*λέγ-ουσι*

Pozn. 1. *λεγ* je kmen; °/₀ spona; *-μεν -τε* přípony.

2. Přízvuk u časoslov nejdále od konce, je-li poslední slabika dlouhá, na předposlední, jinak na třetí.

3. *Původní* přípony v hlavních časech jsou:

Sing. 1.	*-μι*	plur. *-μεν*	Srov. *εἰμί* jsem	*ἐσμὲν*	jsme
2.	*-σι*	*-τε*	*εἶ* (*ἐσσί*) jsi	*ἐστὲ*	jste
3.	*-τι*	*-νσι* (*ντι*)	*ἐστὶ* jest	*εἰσί*(*ν*)	jsou

B. *ἄρτος* chléb
θρόνος trůn
κόσμος svět
λίθος kámen
λόγος slovo
νόμος zákon
ὄχλος zástup
τόπος místo
χρόνος čas
ἄγγελος anděl, posel
ἄνθρωπος člověk

ἀπόστολος apoštol
διδάσκαλος magister
ἔρημος f. poušť
θάνατος smrt
κύριος pán
ἀδελφός bratr
ὀφθαλμός oko
οὐρανός nebe
θεός Bůh
λαός lid
υἱός syn

ὁδός f. cesta	βιβλίον knížka
δοῦλος sluha	ἱμάτιον oděv
οἶκος dům	παιδίον dítě
δῶρον dar	πλοῖον loď
ἔργον dílo	πρόσωπον líce, tvář
ἱερόν chrám	σάββατον sobota
τέκνον dítě	ὠτίον ucho

Některá z těchto jmen přicházejí až 1000krát v Nov. Zákoně.

Skloňuje se:

	sing.	plur.	sing.	plur.	sing.	plur.
nom.	λόγος	λόγοι	υἱός	υἱοί	δῶρον	δῶρα
gen.	λόγου	λόγων	υἱοῦ	υἱῶν	δώρου	δώρων
dat.	λόγῳ	λόγοις	υἱῷ	υἱοῖς	δώρῳ	δώροις
akk.	λόγον	λόγους	υἱόν	υἱούς	δῶρον	δῶρα
voc.	λόγε	λόγοι	υἱέ	υἱοί	δῶρον	δῶρα

Pozn. 1. Jména o-deklinace končí na -ος (obyčejně masc.) nebo na -ον (neutra).

2. Přízvuk jmen pokud možno na původní slabice (´, ˆ); ostrý může být na jedné ze tří posledních, tažný na dvou posledních. Ostrý v dlouhých slabikách přechází v tažný; tažný, je-li posl. dlouhá, v ostrý.

Scholion. Podobně se sklánějí: člen mužského a středního rodu (ὁ — τό); adjektiva a participia muž. rodu na -ος, středního r. na -ον.

Sklonění členu	ὁ — τὸ	οἱ[1]) — τὰ	relativum	ὅς — ὅ	οἵ — ἅ
	τοῦ	τῶν		οὗ	ὧν
	τῷ	τοῖς		ᾧ	οἷς
	τὸν — τὸ	τοὺς — τὰ		ὅν — ὅ	οὕς — ἅ

Cvičení.

Πιστεύω εἰς τὸν Θεόν. Γινώσκομεν τὸν ἀληθινόν (verum). *Τοὺς λόγους αἰωνίους* (v. aeterna) *ἔχεις. Ἐγώ εἰμι τὸ φῶς* (lux) *τοῦ κόσμου· λέγει ὁ Κύριος. Ἐγὼ λέγω σοι* (tibi)· *Σύ* (tu) *εἶ Πέτρος. Σύ εἶ ὁ Χριστός, ὁ υἱὸς τοῦ Θεοῦ. Τῶν δὲ δώδεκα ἀποστόλων τὰ ὀνόματά* (nomina) *ἐστι: Σίμων Πέτρος καὶ Ἀνδρέας ὁ ἀδελφὸς ἀυτοῦ* (eius). *Ἰάκωβος ὁ τοῦ Ζεβεδαίου καὶ Ἰωάννης ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ... Παραλαμβάνει ὁ Ἰησοῦς τὸν Πέτρον καὶ*

[1]) Nominativ sing. i plur. je bez přízvuku; ostatní pády předrážejí r.

(et) *τὸν Ἰάκωβον καὶ τὸν Ἰωάννην. Ἄρτους οὐκ* (non) *ἔχομεν. Οὗτός ἐστιν ὁ υἱός μου* (meus) *ὁ ἀγαπητός* (dilectus). *Διδάσκαλε φέρω τὸν υἱόν μου πρός σε· ἔχει πνεῦμα* (spiritus) *ἄλαλον* (mutus). *Φέρετε αὐτὸν πρός με* (ad me). *Πόσος* (kolik) *χρόνος ἐστίν; Λέγει Ἰησοῦς, Ἀκούεις εἰς* (in) *τὸ ἓν* (unum) *ὠτίον.*

2.

Přítomný čas rodu střed. i trpného. — Podstatná jména, a-kmeny.

Praesens indic. medii i passivi. — A-deklinace.

		sing.	plur.
A.	1. os.	λύ-ο-μαι	λυ-ό-μεθα
	2. „	λύ-η (ει)	λύ-ε-σθε
	3. „	λύ-ε-ται	λύ-ο-νται

Pozn. 1. Kmen je λυ-; °/ₑ spona, μαι přípona.

2. 2. os. sg. η (ει) pův. ε-σαι.

3. Plné koncovky med. a pas. jsou (v hlavních časech) tyto:

	sing.	plur.		sing.	plur.
1. os.	-μαι	-μεθα	Srov.	ἔσομαι (ero)	ἐσόμεθα
2. „	-σαι	-σθε		ἔσῃ	ἔσεσθε
3. „	-ται	-νται		ἔσται	ἔσονται

Časuj podobně:

ἀγαπάω miluji	γράφω píši	κρίνω soudím
βάλλω házím	διδάσκω učím	πέμπω posílám
βλέπω hledím	ἐγείρω budím	στέλλω šlu (ἀπο-)

	sing.	plur.	sing.	plur.	sing.	plur.
B. n.	ὥρα	ὧραι	δόξα	δόξαι	ἀρχῆ	ἀρχαί
g.	ὥρας	ὡρῶν	δόξης	δόξῶν	ἀρχῆς	ἀρχῶν!
d.	ὥρᾳ	ὥραις	δόξῃ	δόξαις	ἀρχῇ	ἀρχαῖς
a.	ὥραν	ὥρας	δόξαν	δόξας	ἀρχήν	ἀρχάς
v.	= nom.		= nom.		= nom.	

		sing.	plur.
Masc.	n.	προφήτης	προφῆται
	g.	προφήτου	προφητῶν!
	d.	προφήτῃ	προφήταις
	a.	προφήτην	προφήτας
	v.	προφῆτᾰ (kmen)	= nom.

Pozn. 1. *α* purum (čisté) po *ε, ι, ρ*, ale i tu výjimky (*σπείρης, μαχαίρης* a p.)

2. Masculina mají v gen. sg. *ου*, ve voc. *α*, v nom. ς!

3. Gen. plur. u všech má ˜ (přízvuk průtažný) na poslední slabice (stáž. z *α-ων*).

Podobně se sklánějí:

σπείρα četa	*καρδία* srdce	*ἐντολή* příkaz
χάρα radost	*μαρτυρία* svědectví	*παραβολή* podobenství
ἀλήθεια pravda	*οἰκία* dům	*συναγωγή* sbor
ἁμαρτία hřích	*σοφία* moudrost	*δικαιοσύνη* spravedlnost
βασιλεία království	*δόξα* sláva	*εἰρήνη* mír
γλῶσσα jazyk, řeč	*θάλασσα* moře	*κεφαλή* hlava
ἐκκλησία sbor	*ἀρχή* počátek, vláda	*νίκη* vítězství
ἐξουσία moc	*γραφή* písmo	*ζωή* život
ἐπαγγελία zvěst, slib	*ἀγάπη* láska, pl. hody	*ψυχή* duše

Masc.: *μαθητής* žák, *νεανίας* (*νεαν-ίσκος*) mladík.

Scholion. Podobně se sklánějí 1. člen ženskr. rodu *ἡ*, 2. zájmeno vztažné *ἥ*, 3. adjektiva a participia ženského rodu na *α* (*η*).

Člen:	sing.	plur.	Relativum:	
n.	*ἡ*	*αἱ*	*ἥ*	*αἵ*
g.	*τῆς*	*τῶν*	*ἧς*	*ὧν*
d.	*τῇ*	*ταῖς*	*ᾗ*	*αἷς*
a.	*τὴν*	*τάς**	*ἣν*	*ἅς*

Jako výše nom. sing. i plur. je bez přízvuku; ostatní pády jsou přízvučné a předrážejí *τ*.

Cvičení.

Ἀρχὴ τοῦ εὐαγγελίου Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ. Ἐν ἀρχῇ ἦν (erat) *ὁ λόγος, καὶ ὁ λόγος ἦν πρὸς* (apud) *τὸν Θεὸν, καὶ Θεὸς ἦν ὁ λόγος. ἐν αὐτῷ ζωὴ ἦν καὶ ἡ ζωὴ ἦν τὸ φῶς* (lux) *τῶν ἀνθρώπων. Ἡ βασιλεία ἡ ἐμὴ* (meum) *οὐκ ἐστιν ἐκ τοῦ κόσμου τούτου* (huius). *ὁ ἐκ τῆς ἀληθείας ἀκούει μου* (meam) *τῆς φωνῆς. λέγει αὐτῷ ὁ Πιλάτος, Τί ἐστιν ἀλήθεια; Καὶ ἔρχεται*[1]) *εἰς οἰκίαν, καὶ συνέρχεται πάλιν* (iterum) *ὁ ὄχλος. Καὶ ἔρχονται*[1]) *ἡ μήτηρ* (mater) *αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ. Τίς ἐστιν ἡ μήτηρ μου καὶ οἱ ἀδελφοί μου; οὗτος ἀδελφός μου καὶ ἀδελφὴ* (soror) *καὶ μήτηρ ἐστιν. Πιστεύομεν εἰς μίαν* (unam), *μόνην, καθολικὴν καὶ ἀποστολικὴν ἐκκλησίαν.*

[1]) Podobně jako v latině jsou i v jaz. řeckém verba deponentia, tvaru medialního (pas.) významem aktivním *ἔρχομαι* jdu, *συν* — scházím se; podobně: *γίνομαι* fio, *ἀποκρίνομαι* odpovídám, *διαλογίζομαι* rozvažuji, rozmlouvám, *πορεύομαι* jdu, *παρα* — mimo, *περι* — ob, *προς* — (ku) přicházím.

3.

Imperfectum activum — passivum. Slovesa stažená.

A. Proti koncovkám hlavních časů (praesentis, perfecti, futuri) jsou ve vedlejších časech (imperf., aoristu, plusquamperf.) koncovky otřené (druhotné): *-ν, -ς, -τ; -μεν, -τε, -ν* (*σαν*).

		sing.	plur.		
Act.	1.	*ἔ-λυ-ο-ν*	*ἐ-λύ-ο-μεν*	Srov. *ἦν (ἤμην)* eram	*ἦμεν (ἤμεθα)*
	2.	*ἔ-λυ-ε-ς*	*ἐ-λύ-ε-τε*	*ἦς*	*ἦτε*
	3.	*ἔ-λυ-ε*	*ἔ-λυ-ο-ν*	*ἦν*	*ἦσαν*

Pozn. 1. V ind. vedl. časů předráží se přímnožek (augment); u sloves začínajících souhláskou: *ε* (p. slabičný), slovesa začínající samohláskou prodlužují ji (p. časový). Při tom *α* dlouží se v *η* a dvojhlásky s *ι* (*αι, ει, οι*) nabývají *ι* subscriptum; tedy: *ἄγω — ἦγον, ἐσθίω — ἤσθιον, αἰτέω — ᾔτεον, οἰκέω — ᾤκεον.*

2. Přípony se připínají ke kmeni sponami °/ε jako v praesentu.

3. Ojediněle se vyskytá v 3. os. plur. i širší přípona *σαν*: *εἶχοσαν* (*εἶχον*).

B. V mediu a pass. proti koncovkám hlav. časů jsou opět konc. časů vedlejších: *-μην, -σο, -το; -μεθα, -σθε, -ντο*! I bude:

sing.	plur.	
1. *ἐ-λυ-ό-μην*	*ἐ-λυ-ό-μεθα*	Srov. *ἤμην* eram, *ἤμεθα* eramus
2. *ἐ-λύ-ου*	*ἐ-λύ-ε-σθε*	
3. *ἐ-λύ-ε-το*	*ἐ-λύ-ο-ντο*	

Pozn. V 2. os. sg. obvyklá změna: *σ* mezi samohláskami vypadá, a stažením *ε-σο = ου*.

Časuj podobně:

ἄγω vedu	*βαπτίζω* křtím	*καλέω* zovu
ἀγαπάω miluji	*ἐσθίω* jím	*κηρύσσω* hlásám
ἀσθενέω jsem sláb, nemocen	*ζάω* žiji	*κράζω* křičím
	ζητέω hledám	*μαρτυρέω* svědčím

μέλλω chci	*πλήσσω* tluku	*νηστεύω* postím se
μισέω nenávidím	*ἐκπλήσσω* pas. žasnu	*ὁράω* vidím
πείθω přesvědčuji	*πληρόω* naplňuji	*φιλέω* miluji

Skloňuj: *ἀγαθός-ή-όν* (dobrý), *ἀγαπητός* milovaný, *ἅγιος-α-ον* svatý, *αἰώνιος* věčný, *δίκαιος* spravedlivý, *ἕτερος* jiný, *ἔσχατος* zadní, *ἴδιος* vlastní, *κακός* zlý, *καλός* krásný, *μέσος* střední, *μόνος* jediný.

Slovesa stažená — verba contracta.

Scholion: Časoslova, jejichž kmen končí na *ᾰ, ε, ο* mívají v praesentu a imperf. tvary stažené; *α, ε, ο* se stahují s příponami osobními podle pravidel o stahování samohlásek (dvojhlásek).

Základní pravidla jsou:

1. Stejné samohlásky se stahují v touž samohlásku dlouhou; ale *ε + ε = ει, ο + ο = ου*; dvojhláska pohlcuje předchozí samohl.: *ε + ει = ει, α + αι = αι.*

2. Nestejné: *a)* *ο* má převahu nad *ε* i *α*: *τιμά-ομεν = τιμῶμεν;* *φιλέ-ομεν = φιλοῦμεν.*

b) při styku *α* s *ε* má převahu ta, která předchází: *τιμά-ει = τιμᾷ; γέα = γῆ.*

Tedy

α + ο (ω) = ω	*ε + ο (ε) = ου*	*ο + ο (ε) = ου*
α + ε (η) = α	*ε + ε = ει*	*ο + ω (η) = ω*
α + ει = ᾳ	*ε + ει = ει*	*ο + dvojhl. = οι*

I bude:

τιμῶ	*τιμῶμεν*	*μισῶ*	*μισοῦμεν*	*πληρῶ*	*πληροῦμεν*
τιμᾷς	*τιμᾶτε*	*μισεῖς*	*μισεῖτε*	*πληροῖς*	*πληροῦτε*
τιμᾷ	*τιμῶσι*	*μισεῖ*	*μισοῦσι*	*πληροῖ*	*πληροῦσι*

Imperf.

ἐτίμων	*ἐτιμῶμεν*	*ἐμίσουν*	*ἐμισοῦμεν*	*ἐπλήρουν*	*ἐπλεροῦμεν*
ἐτίμας	*ἐτιμᾶτε*	*ἐμίσεις*	*ἐμισεῖτε*	*ἐπλήρους*	*ἐπληροῦτε*
ἐτίμα	*ἐτίμων*	*ἐμίσει*	*ἐμίσουν*	*ἐπλήρου*	*ἐπλήρουν*

Cvičení.

Καὶ ἐξεπορεύετο πρὸς αὐτὸν (ad eum) *πᾶσα* (omnis) *ἡ Ἰουδαία χώρα, καὶ οἱ Ἱεροσολυμῖται πάντες* (omnes). *καὶ ἐβαπτίζοντο ἐν τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ ὑπ' αὐτοῦ* (ab eo). *καὶ ἐξεπλήσοντο ἐπὶ τῇ διδάχῃ αὐτοῦ* (eius).

Καὶ ἦν ἐκεῖ (ibi) *ἐν τῇ ἐρήμῳ ἡμέρας (μ') καὶ οἱ ἄγγελοι διηκόνουν αὐτῷ. Τί ταῦτα διαλογίζεσθε ἐν ταῖς καρδίαις; καὶ ἦσαν οἱ μαθηταὶ Ἰωάννου καὶ οἱ Φαρισαῖοι νηστεύοντες* (ieiunantes). *καὶ συνέρχεται πάλιν* (iterum) *ὁ ὄχλος, καὶ ἔλεγεν αὐτοῖς· Βλέπετε τί ἀκούετε. Τίς ἄρα* (ergo) *οὗτος ἐστιν, ὅτι καὶ ἄνεμος καὶ ἡ θάλασσα ὑπακούουσιν αὐτῷ; Κύριε, ὃν φιλεῖς, ἀσθενεῖ· ἠγάπα δὲ ὁ Ἰησοῦς τὴν Μαρθὰν καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτῆς καὶ τὸν Λάζαρον.*

4.

Konjunktiv praesentis act. i pass. — Infinitiv, participia. Deklinace souhlásková.

A. Proti indikativu, který vyjadřuje skutečnost, užíváme konjunktivu, kde něco očekáváme nebo si představujeme jako možné nebo nemožné.

Konjunktivem vyslovujeme vybídku, přání, po případě zákaz, nebo pouhou nejistotu, pochybnost (neskutečnost).

Akt. sing.	plur.	Pas. sing.	plur.
λύ-ω	*λύ-ω-μεν*	*λύ-ω-μαι*	*λυ-ώ-μεθα*
λύ-ῃς	*λύ-η-τε*	*λύ-ῃ*	*λύ-η-σθε*
λύ-ῃ	*λύ-ω-σι*	*λύ-η-ται*	*λύ-ω-νται*

Pozn. 1. Koncovky jsou vlastně konjunktiv slovesa *εἰμί*: *-ὦ, -ᾖς, -ᾖ, -ὦμεν, -ἦτε, -ὦσι.*

2. Spona proti $^{ο}/_{η}$, v indikativu je zde $^{ω}/_{η}$.

3. Konjunktiv prostý (bez spojky) vyjadřuje vybídku: *λύωμεν!* — zákaz má při sobě zápor *μή* (ne). K. účelný nejčastěji po *ἵνα* (aby), *ἵνα μὴ* (aby ne). K. možnosti bývá uváděn spojkou *εἰ, ἄν, ἐάν*; zápor *εἰ μή, ἐὰν μή.*

B. Infinitiv akt. *λύ-ειν* (*λυ-ε-εν*) : *ἀκούειν, ἔχειν, μέν-ειν;* participium *λύ-ων* (*λυ-ο-ντ*), *λύουσα, λῦ-ον* (viz níže).

Inf. med., pas. *λύ-ε-σθαι, ἀκούεσθαι, κρίνεσθαι;* part. *λυ-ό-μενος* (*-μένη, -μενον*), *κρινόμενος* (*-μένη, -μενον*).

C. Deklinace souhlásková (III).

Sem patří kmeny na souhlásky; kmeny samohláskové mimo *-ο -α*. Koncovky pádové: nom. sg. obyčejně na *ς*; gen. *-ος*; dat. *-ι*; akk. *-ν, -α*; pl. nom. *-ες* (masc., fem. cfr. homines), *-α* (neutra); gen. *-ων*; dat. *-σι* (srov. *ις* v I. a II. dekl.), akk. *-ας, -νς.*

	sing.	plur.	sing.	plur.
n.	σάρξ	σάρκες	σῶμα	σώματα
g.	σαρκός	σαρκῶν	σώματος	σωμάτων
d.	σαρκί	σαρξί	σώματι	σώμασι
a.	σάρκα	σάρκας	σῶμα	σώματα
v.	= nom.	= nom.	= nom.	= nom.

Vzory samohláskové:

	sing.	plur.	sing.	plur.
n.	πόλις	πόλεις	βασιλεύς	βασιλεῖς
g.	πόλεως	πόλεων	βασιλέως	βασυλέων
d.	πόλει	πόλεσι	βασιλεῖ	βασιλεῦσι
a.	πόλιν	πόλεις	βασιλέα	βασιλεῖς(!)
v.	πόλι	= nom.	βασιλεῦ	= nom.

Pozn. 1. v nom. pouhý kmen mají: *αἰών, χείρ*; někdy dloužený: *ἡγεμών, ποιμήν, πατήρ, ἀνήρ*; neutra *σῶμα(τ)*.

2. zubnice (*τ, δ, ϑ*) před -ς vypadávají, hrdelnice a retnice smíšením s -ς dávají *ξ, ψ*: *σάρξ, φάραγξ, ϑρίξ (τριχός ἡ); γύψ (γυπός ὁ);*

3. v akk. sg. *χάρις, κλείς, ὄρνις* mají i *χάριτα, κλεῖδα*[1]), *ὄρνιϑα!*

4. voc. obyč. roven nom. (nejen u neuter), jindy pouhý kmen: *πόλι*[2]), *βασιλεῦ;*

5. v dat. plur. *ντ* vypadá před násl. ς a předchozí *ο* se dlouží v *ου*, pouhé *ν* vypadá bez náhrady: *γείτοσι, φέρουσι (φεροντσι), ἄρχουσι (ἀρχοντσι);*

6. gen. a dat. jednoslabičných mají přízvuk *na poslední!*

7. v gen. a dat. sg. *ρ* kmenů vypadá *ε* a mají přízvuk na poslední: *(ἀνήρ, ἀνδρός, ἀνδρί, ἄνδρα).*

8. Kmeny na sykavku *σ*, vysouvají toto *σ* mezi dvěma samohláskami (též v dat. plur. před koncovkou *σι*) a po jeho vysutí se samohlásky stahují: *τὸ γένος*, km. *γενες*, gen. *γένους*, dat. *γένει* atd.

Skloňuj podobně:

τὸ αἷμα -ατος krev	*στόμα -ατος* ústa
ϑέλημα -ατος vůle	*σῶμα -ατος* tělo
ὄνομα -ατος jméno	*νύξ ἡ -κτός* noc
πνεῦμα -ατος duch	*πούς ὁ ποδός* noha
ῥῆμα -ατος slovo	*οὖς τὸ* ucho
σπέρμα -ατος símě	*πῦρ τὸ* oheň

[1]) Codex B *κλειδας* Mat. 16, 19,

[2]) Toto *ι* zůstává jen v nom., acc., voc. sg., jinde přešlo v *ε*.

σάρξ ἡ tělo	*γνῶσις ἡ* poznání
φῶς τὸ, -τος světlo	*δύναμις ἡ* síla
χείρ ἡ ruka	*ϑλῖψις ἡ* soužení
πίστις ἡ víra	*κρίσις ἡ -εως* soud
ἀνήρ ὁ -δρός muž	*κτίσις ἡ* tvor, stvoření s. v.;
ϑυγάτηρ ἡ -τρος dcera	*παράκλησις ἡ* volání, útěcha
γαστήρ ἡ žaludek	*συνείδησις ἡ* svědomí
ἀνάστασις ἡ vzkříšení	*ὅρασις ἡ -εως* vidění

Scholion. Jednotlivosti 3. deklinace.

βοῦς (vůl) má g. *βοός*, d. *βοί*, a. *βοῦν*; pl. *βόες, βοῶν, βουσί, βοῦς* i *βόας.*

γυνή, ἡ žena: g. *γυναικός*, d. *γυναικί*, a. *γυναῖκα*, v. *γύναι;* pl. *γυναῖκες*, g. *γυναικῶν*, d. *γυναιξί*, a. *γυναῖκας;*

γόνυ, τό koleno: g. *γόνατος*, d. *γόνατι;* pl. *γόνατα, γονάτων, γόνασι.*

ϑρίξ ἡ vlas: g. *τριχός*, d. *τριχί*, a. *τρίχα; τρίχες, τριχῶν, ϑριξί, τρίχας.*

κύων ὁ, ἡ pes: g. *κυνός*, d. *κυνί*, a. *κύνα*; *κύνες, κυνῶν, κυσί, κύνας.*

ναῦς loď: g. *ναός*, d. *νηί*, a. *ναῦν*; pl. *νῆες, νεῶν, ναυσί, ναῦς;*

οὖς τὸ ucho: g. *ὠτός, ὠτί*; *ωτα, ὤτων, ὠσίν.*

πούς ὁ pēs (noha): g. *ποδός, ποδί, πόδα, πόδες, ποδῶν, ποσί, πόδας.*

ὕδωρ τό voda: g. *ὕδατος, ὕδατι, ὕδατα, ὑδάτων, ὕδασι.*

χείρ ἡ ruka: g. *χειρός, χειρί, χεῖρα; χεῖρες, χειρῶν, χερσί, χεῖρας.*

Cvičení.

Ὃς ἂν ϑέλῃ μέγας (magnus *γενέσϑαι, ἔσται ὑμῶν* (vester) *διάκονος. Ἔρχονται φέροντες παραλυτικόν, αἰρόμενον ὑπὸ τεσσάρων* (a quattuor). *Δόξα σοι, ὁ Θεός, Βασιλεῦ οὐράνιε, Παράκλητε, τὸ Πνεῦμα τῆς ἀληϑείας. Δόξα Πατρὶ καὶ Υἱῷ καὶ ἁγίῳ Πνεύματι, καὶ νῦν* (nunc) *καὶ ἀεί, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. Ἦσαν δὲ ἐγγίζοντες αὐτῷ πάντες* (omnes) *οἱ τελῶναι καὶ οἱ ἁμαρτωλοί, ἀκούειν αὐτοῦ. καὶ διεγόγγυζον οἱ Φαρισαῖοι καὶ οἱ γραμματεῖς λέγοντες ὅτι οὗτος ἁμαρτολοὺς προσδέχεται καὶ συνεσϑίει αὐτοῖς.*

Τίς ἄνϑρωπος ἔχων (ϱ' = ἑκατὸν, centum) *πρόβατα, οὐ καταλείπει (τὰ ϱϑ') ἐν τῇ ἐρήμῳ, καὶ πορεύεται, ἕως* (usque) *εὕρῃ*

(coniu. aor.) *αὐτό; καὶ εἰς τὸν οἶκον συγκαλεῖ τοὺς φίλους καὶ τοὺς γείτονας. Λέγω ὑμῖν* (vobis) *ὅτι οὕτως* (sic) *χαρὰ ἔσται ἐν τῷ οὐρανῷ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι· Ἢ* (vel) *τίς γυνὴ δραχμὰς ἔχουσα ἰ (δέκα = 10), οὐχὶ ἅπτει λύχνον καὶ σαροῖ, τὴν οἰκίαν καὶ ζητεῖ ἐπιμελῶς* (assidue) *ἕως εὕρῃ; καὶ εὑροῦσα* (part. aor.) *συγκαλεῖ τὰς φίλας καὶ γείτονας. οὕτως, λέγω ὑμῖν, γίνεται χαρὰ ἐνώπιον* (coram) *τῶν ἀγγέλων τοῦ Θεοῦ ἐπὶ ἑνὶ ἁμαρτωλῷ μετανοοῦντι. Ὁ ἔχων ὦτα ἀκούειν, ἀκουέτω* (audiat). *Χαίρειν μετὰ* (cum) *χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων. Πιστεύομεν εἰς ἓν βάπτισμα μετανοίας καὶ ἀφέσεως ἁμαρτιῶν, εἰς ἀνάστασιν νεκρῶν* (mortuorum) *καὶ ζωὴν αἰώνιον.*

Παράκλητος advocatus	*ἅπτω* accendo
ἁμαρτωλός peccator	*σαρόω* verro
τελώνης ὁ publicanus	*προσδέχομαι* accipio
γραμματεύς ὁ scriba	*συνεσθίω* manduco *cum*
λύχνος ὁ lucerna	*καταλείπω* relinquo
αἴρω sustollo	*μετανοέω* poenit. ago
αἰών ὁ saeculum	*μετανοία ἡ* poenitentia
γείτων ὁ, ἡ vicinus	*κλαίω* fleo
ἐγγίζω appropinquo	*χαίρω* gaudeo
γογγύζω murmuro	

5.

Indikativ futura aktiv. i med. — Infinitiv, participia. Adjektiva třetí deklinace.

A. Futurum se tvoří příponami hlavních časů, které se připínají sponou °/ₑ ke kmeni, opatřenému rázovitou značkou futura *σ*.

Bude tedy

akt.	*λύσ-ω*	*λύσ-ο-μεν*	med.	*λύσ-ο-μαι*	*λυσ-ό-μεθα*
	λύσ-εις	*λύσ-ετε*		*λύσ-ε-φαι (η)*	*λύσ-ε-σθε*
	λύσ-ει	*λύσ-ουσι*		*λύσ-ε-ται*	*λύσ-ο-νται.*

Tímto způsobem tvoří futurum kmeny na samohlásku: *ι, υ* a dvojhlásku: *χρίω, λύω, βασιλεύω;*

kmeny na *α* (*νικάω*), *ε* (*ἀδικέω*), *ο* (*πληρόω*) dlouží kmenovou samohlásku, a to *α* v *η* (*νικήσω*), *ε* v *η* (*μισήσω*), *ο* v *ω* (*πληρώσω*). Výjimečně zůstává *α* po *ε, ι, ρ* (*ἐάω — ἐάσω*). Ale i: *γελάσω!* (*γελάω* směji se).

2. U kmenů na souhlásku *němou* tvoří se futurum s těmito změnami: tedy:

κ, γ, χ + σ = ξ	tedy: *ἄγο — ἄξω, ἔχω — ἕξω, κηρύσσω — κηρύξω!*
π, β, φ + σ = ψ	*βλέπω — βλέψω, γράφω — γράψω.*
τ, δ, θ + σ = σ	*πείθω — πείσω, ὀνομάζω — ὀνομάσω.*

3. Kmeny na *plynnou* (*λ, ν, ρ*) tvoří futurum *ne*sigmaticky, od slovesného kmene; místo *σ°/ₑ* mají *ε°/ₑ*. Kmen slovesný futurální je zeslabený kmen praesentní (*κρῑν — κρῐν*). Tedy bude:

fut.	*κρῐνῶ*	*κρινοῦμεν*	NB! *ε°/ₑ* se s koncovkami stahuje!
	κρινεῖς	*κρινεῖτε*	
	κρινεῖ	*κρινοῦσι*	

Slovesa mající v praesentu dvě *λλ*, jedno vypouštějí: *βάλλω — βαλῶ*. Která mají dvojhlásky *αι, ει*, vypouštějí *ι*: *ἐγείρω — ἐγερῶ, φαίνω — φανῶ, φανοῦμαι.*

Pozn. 1. Ojediněle se čte futurum *nesigmatické* i u sloves na *-ιζω;* tedy *βαπτίσω, βαπτίσει*, ale i *καθαρίει* (purgabit), *φωτίει* (illuminabit).

B. Infinitiv fut. akt. *λύσειν*; med. *λύσεσθαι;*
participium akt. *λύσων* (*οντι*), *λύσουσα, λῦσον;*
med. *λυσόμενος, -μένη, -σόμενον.*

Poznámka. Klasická řečtina tvořila u přemnohých sloves futurum jen ve formě medialní, ovšem s významem aktivním; v mluvě obecné toho nebývá vždy. Na př. *ἀκούω* — fut. *ἀκούσω* vedle *ἀκούσομαι; ζάω* fut.: *ζήσω* vedle *ζήσομαι;* vzpomenuté *γελάω — γελάσω* vedle *γελάσομαι*; *θαυμάσω* vedle *θαυμάσομαι.*

C. Dvojvýchodná adjektiva III. deklinace.

Adjektiva dvou prvých deklinací jsou obyčejně trojvýchodná; někdy i dvojího východu (nejčastěji složená: *ἄδικος, ἄθεος, ἄνομος*). Řídká jsou adjektiva III. deklinace dvojvýchodná (*-ης, -ων*).

	Kmeny na *ον* (*αφρον*)		kmeny na *ες* (*αληθες*)	
	sing.	plur.	sing.	plur.
n.	*ἄφρων ἄφρον*	*-ες -α*	*ἀληθής ἀληθές*	*-εῖς -ῆ*
g.	*ἄφρονος*	*-ων*	*ἀληθοῦς*	*-ῶν*
d.	*ἄφρονι*	*-οσι*	*ἀληθεῖ*	*-έσι*
a.	*ἄφρονα ἄφρον*	*-ας -α*	*ἀληθῆ ἀληθές*	*-εῖς -ῆ*
v.	*ἄφρον*	= nom.	*ἀληθές*	= nom.

Cvičení.

Οὕτως καὶ ὁ πατὴρ ὁ οὐράνιος ποιήσει ὑμῖν (vobis). *ἀγαπήσεις κύριον τὸν θεὸν ἐν ὅλῃ καρδίᾳ σου, καὶ ἐν ὅλῃ τῇ ψυχῇ σου, καὶ ἐν τῇ ὅλῃ διανοίᾳ σου· αὕτη ἐστὶν ἡ πρώτη ἐντόλη. ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ ἐν τῷ ὀνόματί μου αἰτήσεσθε, καὶ οὐ λέγω ὑμῖν, ὅτι ἐγὼ ἐρωτήσω τὸν πατέρα περὶ ὑμῶν* (pro vobis). *οὕτως δὲ ἔσονται οἱ ἔσχατοι πρῶτοι, καὶ οἱ πρῶτοι ἔσονται ἔσχατοι. οὕτως ἔσται καὶ ἐν ταῖς ἡμέραις τοῦ υἱοῦ τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλ' οὔπω* (nondum) *τὸ τέλος ἐστίν. Ἰησοῦς ἔμελλεν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ* (pro) *τοῦ ἔθνους, ὑπὲρ τῶν πάντων τῶν πιστευσόντων εἰς αὐτόν. Διδάσκαλε, οἴδαμεν, ὅτι ἀληθὴς εἶ. Ἐὰν γὰρ θελήσω καυχήσασθαι* (gloriari) *οὐκ ἔσομαι ἄφρων.*

ὅλος všecek, celý,	*ἔσχατος* poslední 3.	*θνήσκω* mru
ἡ διανοία mysl	*πρῶτος* první	*ἔθνος τὸ* lid
αἰτέω prosím, žádám	*τὸ τέλος -ους* konec	

6.

Aorist I. a II. (slabý a silný). Nepravidelná adjektiva III. deklince.

A. Řecký aorist (*ἀόριστος χρόνος*) v indikativu vyjadřuje, že děj nastal, bez ohledu na jeho trvání. Aorist aktivní a medialní tvoří se dvojím způsobem: buď od prostého kmene (silný) nebo od kmene rozšířeného slabikou *σα* (slabý); obojí má přímnožek a přípony časů vedlejších.

I. akt.	*ἔ-χρι-σα*	*ἐχρίσα-μεν*	med.	*ἐχρισά-μην*	*ἐχρισά-μεθα*
	ἔ-χρι-σας	*ἐχρίσα-τε*		*ἐχρίσω(σασο)*	*ἐχρίσα-σθε*
	ἔ-χρι-σε	*ἔχρισα-ν*		*ἐχρίσα-το*	*ἐχρίσα-ντο.*

Pozn. 1. V 3. osobě sg. *σα* přechází v *σε*; v 1. a 3. os. koncovky odpadají.

2. U sloves s kmenem na souhl. němou, u nichž přichází *σα* v sousedství těchto souhlásek, nastávají libozvučné změny jako výše u futura: *ἐφύλαξα, ἔβλεψα, ἔπεισα, ἔσωσα.*

3. Slovesa s kmenem na plynnou (*λ, ν, ρ*) tvoří aorist *nesig*maticky od zdlouženého kmene slovesného, při čemž se dlouží *α — η, ε — ει, ῐ — ῑ, ῠ — ῡ*: *ἀγγέλω — ἤγγειλα, κρίνω — ἔκρῑνα, σπείρω — ἔσπειρα.*

II. *Silný* aorist tvoří některá slovesa němá od kmene slabého, podobně jako imperfektum:

akt.	*ἔ-λιπ-ο-ν*	*ἐλίπομεν*	med.	*ἐλιπόμην*	*ἐλιπόμεθα*
	ἔ-λιπ-ε-ς	*ἐλίπετε*		*ἐλίπου (εσο)*	*ἐλίπεσθε*
	ἔ-λιπ-ε	*ἔλιπον*		*ἐλίπετο*	*ἐλίποντο.*

Pozn. 1. V obecné mluvě oblíbená koncovka aoristu *σαν* objevuje se i v 3. osobě pl. aoristu II.: *ἐλίποσαν* (zejména slož. *κατελίποσαν* zanechali), *εἶποσαν* řekli, *εὗροσαν* našli.

2. Také *α* z prvního aor. přecházívá do aoristu II.: *ἔφυρον — ἔφυγαν* utekli; *εἶπον — εἶπαν* řekli, *ἦλθαν* přišli, *προσῆλθαν, ἀπῆλθαν, ἐλάβον — ἔλαβαν* vzali; *ἔπεσαν* padli, *ἀνέπεσαν.*

3. Některá slovesa tvoří v *κοινῃ obojí* aorist: *ἔκραξα — ἐκέκραγον(!) ἦξα — ἤγαγον* (vedl jsem), *ἔλειψα — ἔλιπον.*

B. Konjunktiv obou těchto aoristů se tvoří (bez přímnožku) sponou zdlouženou $^{\omega}/_{\eta}$, a příponami hlavních časů; v I. aoristu je mimo to kmen rozšířen o znak aoristní *σ*. Bude tedy:

akt.	*χρίσω*	*χρίσωμεν*	*χρίσωμαι*	*χρισώμεθα*
	χρίσῃς	*χρίσητε*	*χρίσῃφαι = ῃ*	*χρίσησθε*
	χρίσῃ	*χρίσωσι (ν)*	*χρίσηται*	*χρίσωνται.*

Podobně konj. II. aoristu (silného):

akt.	*λίπω*	*λίπωμεν*	*λίπωμαι*	*λιπώμεθα*
	λίπῃς	*λίπητε*	*λίπῃ (ηφαι)*	*λίπησθε*
	λίπῃ	*λίπωσι (ν)*	*λίπηται*	*λίπωνται.*

Infinitiv II. aor. *λιπεῖν!* (akt.), *λιπ-έ-σθαι!* (med.);
partic. akt. *λιπών* (kmen *-οντ*) *-ποῦσα -πόν*; *λιπόμενος -μένη -μενον.*

Infinitiv I. aor. akt. *χρῖσαι!* med. *χρίσασθαι*;
partic. akt. *χρίσας* (*-σαντ*) *-σασα -σαν*; med. *χρισάμενος -μενη -μενον.*

C Nepravidelná adjektiva III. deklinace: πᾶς, μέγας, πολύς.

Adj. *πᾶς* mask. a neutrum (*πᾶν*) se sklání vesměs podle III.; femininum *πᾶσα* podle *α* dekl. Adj. *μέγας* (neutr. *μέγα*) a *πολύς* (neutr. *πολύ*) v nom. a akk. sg. jdou podle III.; ostatní pády sg. i plurál a femininum podle *-ο -α* kmene: *μεγαλο* (*-λη*) *πολλο* (*-λλη*).

	sing.		plur.		sing.		plnr.	
n.	πᾶς	πᾶν	πάντες	πάντα	μέγας	μέγα	μεγάλοι(-αι)	μεγάλα
g.	παντός		πάντων		μεγάλου		μεγάλων	
d.	παντί		πᾶσι		μεγάλῳ		μεγάλοις	
a.	πάντα	πᾶν	πάντας	πάντα	μέγαν	μέγα	μεγάλους(-ας)	μεγάλα
v.	πᾶν	πᾶν	= nom.		μέγα		= nom.	

sing.		plur.	
πολύς	πολύ	πολλοί (αἱ)	πολλά
πολλοῦ		πολλῶν	
πολλῷ		πολλοῖς	
πολύν	πολύ	πολλούς(-ας)	πολλά
πολύ		= nom.	

Cvičení.

Καὶ ὡς ἤγγισεν ὁ Ἰησοῦς, ἰδὼν (videns) *τὴν πόλιν ἔκλαυσεν* (*κλαίω* fleo) *ἐπ' αὐτῇ λέγων· ὅτι Εἰ ἔγνω* (aor. *ἔγνων*) *ἐν τῇ ἡμέρᾳ ταύτῃ καὶ σὺ* (tu) *τὰ πρὸς εἰρήνην. Καὶ εἰσελθὼν* (part. aor. *ἔρχομαι*) *εἰς τὸ ἱερὸν ἤρξατο ἐκβάλλειν τοὺς πωλοῦντας λέγων αὐτοῖς· Γέγραπται· καὶ ἔσται ὁ οἶκος μου οἶκος προσευχῆς, ὑμεῖς δὲ αὐτὸν ἐποιήσατε σπήλαιον λῃστῶν.*

Οὗτος ἦλθεν (aor. *ἔρχομαι*) *εἰς μαρτυρίαν; ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός, ἵνα πάντες πιστεύσωσι δι' αὐτοῦ· οὐκ ἦν ἐκεῖνος τὸ φῶς, ἀλλ' ἵνα μαρτυρήσῃ περὶ τοῦ φωτός.*

Μετὰ δὲ ταῦτα ἠρώτησε τὸν Πιλάτον ὁ Ἰωσὴφ ὁ ἀπὸ Ἁριμαθαίας, ὢν (part.) *μαθητὴς τοῦ Ἰησοῦ κεκρυμμένος δὲ διὰ τὸν φόβον τῶν Ἰουδαίων, ἵνα ἄρῃ τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ· καὶ ἐπέτρεψεν ὁ Πιλάτος. ἦλθεν οὖν καὶ ἦρε τὸ σῶμα αὐτοῦ. ἦλθε δὲ καὶ ὁ Νικόδημος, ὁ ἐλθὼν πρὸς αὐτὸν νυκτὸς* (nocte) *τὸν πρῶτον, φέρων μίγμα σμύρνης καὶ ἀλόης ὡς λίτρας ρ' (ἑκατόν). ἔλαβον* (aor.) *οὖν τὸ σῶμα τοῦ Ἰησοῦ, καὶ ἔδησαν αὐτὸ ὀθονίοις μετὰ* (cum) *τῶν ἀρωμάτων, καθώς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ἰουδαίοις ἐνταφιάζειν.*

Κύριε, οὐ μέλει σοι, ὅτι ἡ ἀδελφή μου μόνην με κατέλιπεν διακονεῖν; Τότε (tunc) *οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ πάντες ἔφυγον. Ταῦτα πάντα ἐλάλησεν ὁ Ἰησοῦς ἐν παραβολαῖς τοῖς ὄχλοις, Μετὰ* (post) *ταῦτα ἤκουσα ὡς φωνὴν μεγάλην ὄχλου πολλοῦ ἐν τῷ οὐρανῷ.*

πωλέω vendo,
ἡ προσευχή oratio
τὸ σπήλαιον spelunca
ὁ λῃστής ου latro
μαρτυρέω testor
μαρτυρία ἡ testimonium

ἐρωτάω rogo
κρύπτω celo
αἴρω tollo
λίτρα ἡ libra
ἐπιτρέπω permitto
μίγμα τὸ -τος mixtura
ὀθόνιον ligamen
δέω ligo -are
ἔθος τὸ mos
ἐνταφιάζω sepelio
μέλω curo
μέλει μοι curae mihi est.

7.

Perfektum činné i trpné (medialní). Plusquamperfektum.

Indikativ perf. vyjadřuje, že děj je v přítomnosti skončen a následek jím přirozený trvá (*εὕρηκα! τέθνηκε*); je to perfektum praesens.

A. Perfektum se tvoří od kmene slovesného (někdy stupňovaného): *zdvojkou*, znakem perfekta ***κα***, a osobními příponami časů hlavních. Zdvojka záleží v tom, že se obyčejně zdvojuje následná souhláska s ***ε*** (vyjma *ρ*); u sloves začínajících samohláskou se rovná přímnožku. Perf. pas. má sice zdvojku, ale přípony se připínají ke kmeni bezprostředně.

Perf. akt.	*λέ-λυ-κα*	*λελύκαμεν*	*λέλυμαι*	*λελύμεθα*
	λέ-λυ-κας	*λελύκατε*	*λέλυσαι*	*λέλυσθε*
	λέ-λυ-κε	*λελύκασι (ν)*	*λέλυται*	*λέλυνται.*

Pozn. 1. o *zdvojce*: *a*) Slovesa začínající dyšnou (*χ, φ, ϑ*) mají ve zdvojce příslušnou nezvučnou: *χρίω, κέχρι(σ)μαι*; *φύω, πέφυκα*; *ϑύω, τέθυκα.*

b) slovesa mající v násloví: *ρ*, dvě souhlásky, nebo souhl. složené (*ψ, ξ, ζ*), přibírají zdvojku neúplnou (= přímnožku): *ἔσταλκα, ἔρρυφα, ἐζήλωκα, ἔψευκα.* Vyjmuta jsou, je-li jedna plynná: *κέκλικα, κέκρικα*; rovněž *ἧτηκα* ale *ἐώρακα*.

c) Dvojitou zdvojku mají slovesa začínající s ***α, ε, ο,*** při čemž se dlouží kmen v násloví: *ἀκούω — ἀκήκοα, ἐλέγχω — ἐλήλεγμαι, ὀρύσσω — ὀρώρυγμαι.*

Pozn. 2. o kmeni. Podle uvedeného vzoru se časují kmeny na: *ι, υ*, dvojhlásku; dále kmeny na ***α, ε, ο,*** kterážto se dlouží: *τετίμηκα, πεφίληκα, πεπλήρωκα.*

b) kmeny na souhlásku *plynnou* (*λ, ν, ρ*): *ἀγγέλλω — ἤγγελκα, αἴρω — ἦρκα, σπείρω — ἔσπαρκα, φαίνω — πέφαγκα*; z němých

na *zubnice*: *πλάσσω — πέπλακα, ψεύδω — ἔψευκα, πείθω — πέπεικα, θαυμάζω — τεθαύμακα.*

Zbývající kmeny na *retnice* a *hrdelnice* tvoří perfektum bez **κ** pouhou příponou **α**, t. zv. perfektum II. (silné), při čemž přechází kmenová souhláska v stejnorodou dyšnou (**χ, φ**):

βλάπτω (km. *βλαβ*)-*βέβλαφα; φυλάσσ* (*φυλαχ*)-*πεφύλαχα; ὀρύσσω* (*ορυγ*)-*ὀρώρυχα.*

Pozn. 3. ke koncovkám. *a*) V 3. os. sg. **κα** přechází v **κε** (srov. 3. sg. aor.); v 1. a 3. os. sg. jsou koncovky otřeny.

b) V obecné mluvě se často objevuje záměna koncovek **αν** místo **ασι**: v 3. os. pl.: *ἑώρακαν* m. *ἑοράκασι, ἐγνώκαν* m. *ἐγνώκασι(ν), τετέρηκαν* m. *τετερήκασι.*

NB! V perf. pas., kde přicházejí do styku kmenové souhlásky s koncovkami *μαι, σαι, ται* etc., nastávají tyto libozvučné změny:

	hrdelné:	retné:	zubné:
1.	**κ, γ, χ** + **μ** = **γ μ**	**π, β, φ** + **μ** = **μ μ**	**τ, δ, θ** + **μ** = **σ μ**
	+ **σ** = **ξ**	+ **σ** = **ψ**	+ **σ** = **σ**
	+ **τ** = **κ τ**	+ **τ** = **π τ**	+ **τ** = **σ τ**
	τάσσω:	*βλάπτω:*	*πείθω:*
	τέταγμαι	*βέβλαμμαι*	*πέπεισμαι*
(km. *ταγ*)	*τέταξαι*	(*βλαβ*) *βέβλαψαι*	*πέπεισαι*
	τέτακται	*βέβλαπται*	*πέπεισται;*

2. plynné **λ, ρ** zůstávají beze změny; **ν** před **μ** přechází v **σ**, nebo se připodobňuje: *μαραίνω* (hubím; pas. hynu) *μεμάραμμαι*, nebo *μεμάρασμαι*; *μιαίνω* (poskvrňuji): *μεμίασμαι, μεμίαμμαι.*

B. Infinitiv a participia perf.

akt. *λελυκέναι; λελυκώς, λελυκυῖα, λελυκός.* (g. *-κότος*).
pas. *λελύσθαι: λελυμένος, -μένη, -μένον.*

Scholion: 1. *οἶδα* (vím), *οἴδαμεν* inf. *εἰδέναι* (věděti)
οἶδας *οἴδατε* part. *εἰδώς, -υῖα, -ός* (gen. *-ότος*).
οἶδε *οἴδασι*

2. Od kmene perfektního (zdvojeného) rozšířeného o slabiku **κει** a přímnožek, tvoříme někdy plusquamperfektum:

Akt.		m. i pas.	
ἐ-λελύ-κειν	*ἐλελύκειμεν*	*ἐλελύμην*	*ἐλελύμεθα*
ἐ-λελύ-κεις	*ἐλελύκειτε*	*ἐλέλυσο*	*ἐλέλυσθε*
ἐ-λελύ-κει	*ἐλελύκεισαν*	*ἐλέλυτο*	*ἐλέλυντο.*

Cvičení.

Καὶ μεθ' (post) ***ἡμέρας ὀκτὼ πάλιν ἦσαν ἔσω*** (intus) ***οἱ μαθηταὶ αὐτοῦ, καὶ Θωμᾶς μετ'*** (cum) ***αὐτῶν. ἔρχεται ὁ Ἰησοῦς τῶν θυρῶν κεκλεισμένων, καὶ λέγει αὐτῷ· Ὅτι ἑώρακάς με, πεπίστευκας· μακάριοι οἱ μὴ ἰδόντες*** (videntes) ***καὶ πιστεύσαντες. Πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα σημεῖα ἐποίησεν ὁ Ἰησοῦς, ἃ οὐκ ἔστι γεγραμμένα ἐν τῷ βιβλίῳ τούτῳ· ταῦτα δὲ γέγραπται, ἵνα πιστεύσητε καὶ ἵνα ζωὴν ἔχητε ἐν τῷ ὀνόματι αὐτοῦ. Γράφω ὑμῖν, νεανίσκοι, ὅτι*** (quod) ***νενικήκατε τὸν πονηρόν. Ὁ μὴ πιστεύων τῷ Θεῷ ψεύστην πεποίηκεν αὐτόν, ὅτι*** (quia) ***οὐ πεπίστευκεν εἰς τὴν μαρτυρίαν, ἣν μεμαρτύρηκεν ὁ Θεός. Λέγει αὐτῷ ἡ ἀδελφὴ τοῦ τετελευτηκότος Μάρθα.***

κλείω claudo	*ψευστής* mendax
νικάω vinco	*σημεῖον το* signum
τελευτάω morior (končím)	*μαρτυρέω* testor
θύρα ἡ porta	

8.

Aorist pasivní; futurum passivum.
Stupňování adjektiv.

Aorist pas. tvoří se od kmene rozšířeného slabikou **θη**, s přímnožkem a koncovkami časů vedlejších (v indikativu); u časoslov deponentních má i tento aorist význam aktivní (deponentia passiva): *ἀπεκρίθην, ἐπορεύθην.*

Indic.	*ἐ-λύ-θη-ν*	*ἐλύθημεν*	Conj.	*λυ-θῶ* *λυθῶμεν*
	ἐ-λύ-θη-ς	*ἐλύθητε*		*λυ-θῇς* *λυθῆτε*
	ἐ-λύ-θη	*ἐλύθησαν*		*λυ-θῇ* *λυθῶσι.*

Pozn. 1. Kmeny na **α ε ο** dlouží před slabikou **θη** kmenovou samohlásku: *ἐτιμήθην, ἐποιήθην, ἐφανερώθην*; výjimečně zůstává **α** po **ι, ε, ρ**, i jinde; *γελάω* : *ἐγελάσθην.*

2. Kmeny na souhlásku *němou* mění ji před **θη** takto:

κ, γ, χ + **θ** = **χθ** : *τάσσω* (*ταγ*) — *ἐτάχθην*
π, β, φ + **θ** = **φθ** : *πέμπω* (*πεμπ*) — *ἐπέμφθην*
τ, δ, θ + **θ** = **σθ** : *πείθω* (*πειθ*) — *ἐπείσθην.*

3. Kmeny na plynnou souhlásku mohou tvořiti vedle pravidelného aoristu i tvary bez **θ**, a to od kratšího kmene slovesného nebo zdlouženého t. zv. aorist II. (na **ην**):

κλίνω má *ἐκλίθην*; *κρίνω* : *ἐκρίθην*; *φαίνω* : *ἐφάνθην*, ale *σπείρω* : *ἐσπάρην*; *στέλλω* : *ἐστάλην*, *φθείρω* : *ἐφθάρην*. Tento II. silný aorist pas. je v *κοινῇ* v oblibě i u ostatních sloves: *λέγω* : *ἐλέγην*; *γράφω* : *ἐγράφην*.

B. Od téhož kmene (+ *θη*) tvoří se i futurum pass. obdobně jako mediální:

λυ-θή-σο-μαι	*λυθη-σόμεθα*
λυ-θή-σε-φαι (*ῃ*)	*λυθή-σεσθε*
λυ-θή-σε-ται	*λυθή-σονται.*

Pozn. 1. Slovesa, která tvoří aorist II. (bez *θ*), mají od téhož kmene i futurum II.: *θάπτω* (*θαφ*), *ἔτάφην*, *ταφήσομαι*; *φαίνω* : *ἐφάνην*, *φανήσομαι*; *βλάπτω* (*βλαβ*), *ἐβλάβην*, *βλαβήσομαι*; *στέλλω* : *ἐστάλην*, *σταλήσομαι* a p.

2. Od kmene perfekta pas. tvoří se obdobně futurum pas. exactum (III): *λελύσομαι*, *λελύσῃ* (= *-σεσαι*), *λελύσεται*, *λελυσόμεθα*, *λελύσεσθε*, *λελύσονται*.

Participia aor. pas. *λυθείς*, *-θεῖσα*, *-θέν*; Infinitiv *λυθῆναι*; (km. *λυθεντ*).

Participia futuri pas. *λυθησόμενος*, *-μένη*, *-μενον*; Infinitiv *λυθήσεσθαι*.

C. Stupňování adjektiv (komparativ—superlativ).

Děje se dvojím způsobem a sice příponami: *a*) *-τερος*, *-τατος*; *b*) *-ιων*, *-ιστος*.

ad *a*) *ἰσχῡρός* (silný): *ἰσχῡρότερος*, *ἰσχῡρότατος* (superlativ je řídký).

ἀσθενής (nemocný): *ἀσθενέστερος*, *-νέστατος*.

NB! Je-li předposlední krátká, u *o*-kmenů se dloužívá; i bude:

σοφός (moudrý), *σοφώτερος*, *σοφώτατος*;

νεός (nový), *νεώτερος*, *νεώτατος*.

ad *b*) Koncovkou *-ιων*, *-ιστος* tvořivají se komparativy nepravidelné:

πολύς — *πλείων* — *πλεῖστος*; *μέγας* — *μείζων* — *μέγιστος*;
ἀγαθός — *κρείσσων* — *κράτιστος* (*βελτίον*);
καλός — *καλλίων* — *κάλλιστος*; *κακός* — *χείρων* — *χείριστος*;
μικρός — *ἐλάσσων* — *ἐλάχιστος* (vedle: *μικρότερος* — *-τατος*).

Pozn. Novotvary jsou: *μειζότερος*, *ἐλαχιστότερος*;

Rovněž komparativy utvořené od adverbií:

ἔξω (vně) : *ἐξώτερος* (*τὸ σκότος ἐξώτερον* tma vnější, tenebrae exteriores).

ἔσω (vnitř) : *ἐσώτερος*; *κάτω* (dole) : *κατώτερος* a pod.

2. Celkem superlativu ubývá, zastupuje jej komparativ. Zbytky superlativu v Nov. Zákoně jsou: *ἁγιώτατος*, *ἀκριβέστατος* (accuratus), *ἐλάχιστος* (minimus), *ἥδιστα* (libentissime), *κράτιστος* (optimus), *μέγιστος* (maximus), *πλεῖστον* (plurimum), *τάχιστα* (celerime), *ὕψιστος* (altissimus), *ἔγγιστα* (proxime), *μάλιστα* (saepissime).

Cvičení.

Τοῦ δὲ Χριστοῦ Ἰησοῦ ἡ γένεσις οὕτως ἦν. μνηστευθείσης γὰρ τῆς μητρὸς αὐτοῦ Μαρίας τῷ Ἰωσήφ, πρὶν ἢ συνελθεῖν (inf. aor.) *αὐτούς, εὑρέθη ἐν γαστρὶ ἔχουσα ἐκ Πνεύματος Ἁγίου. Ἰωσὴφ δὲ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς, δίκαιος ὢν, καὶ μὴ θέλων αὐτὴν παραδειγματίσαι, ἐβουλήθη λάθρα* (occulte) *ἀπολῦσαι αὐτήν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐνθυμηθέντος, ἰδού, ἄγγελος Κυρίου κατ' ὄναρ* (in somnio) *ἐφάνη αὐτῷ λέγων· Ἰωσήφ, υἱὸς Δαβίδ, μὴ φοβηθῇς παραλαβεῖν* (inf. aor.) *Μαριὰμ τὴν γυναῖκα σου· τὸ γὰρ ἐν αὐτῇ γεννηθὲν ἐκ Πνεύματός ἐστιν Ἁγίου· τέξεται* (pariet) *δὲ υἱὸν, καὶ καλέσεις τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἰησοῦν· αὐτὸς γὰρ σώσει τὸν λαὸν αὐτοῦ ἀπὸ τῶν ἁμαρτιῶν αὐτῶν. Τοῦτο δὲ ὅλον γέγονε* (factum est) *ἵνα πληρωθῇ τὸ ῥηθὲν ὑπὸ τοῦ κυρίου διὰ τοῦ προφήτου λέγοντος· Ἰδού, ἡ πάρθενος ἐν γαστρὶ ἕξει* (fut. ἔχω) *καὶ τέξεται υἱόν, καὶ καλέσουσι τὸ ὄνομα αὐτοῦ Ἐμμανουήλ, ὅ ἐστι μεθερμηνευόμενον· Μεθ' ἡμῶν ὁ Θεός.*

ἡ γένεσις generatio, *μνηστεύω* desponso (ucházím se o), *συνέρχομαι* congredior, *εὑρίσκω* invenio, *γαστήρ ἡ* uterus, *παραδειγματίζω* demonstro, *ἐνθυμέομαι* cogito, *φοβέομαι* timeo, *σῴζω* salvo, *πληρόω* impleo, *ἡ πάρθενος* virgo, *ἑρμηνεύω* interpretor.

9.

Imperativ. — Zájmena. — Číslovky.

A. V první osobě imperativ odpadá; pro druhou a třetí osobu akt. i pas. (mediálního) imperativu jsou tyto koncovky:

	sing.	plur.		sing.	plur.
Akt. 2.	*θι*[1])	*τε*	Pas.	*σο*	*σθε*
3.	*τω*	*τωσαν*		*σθω*	*σθωσαν.*

1. Bude tedy imp. praesentis:

	sing.	plur.		sing.	plur.
Akt.	*λῦε*	*λύετε*	Pas.	*λύεφο-σο*	*λύεσθε*
	λυέτω	*λυέτωσαν*		*λυέσθω*	*λυέσθωσαν*
		(όντων)			*(έσθων)*

2. Imp. aoristu I.:

Akt.	*λῦσον(!)*	*λύσατε*	Med.	*λῦσαι!*	*λύσασθε*
	λυσάτω	*λυσάτωσαν*		*λυσάσθω*	*λυσάσθωσαν*[1])
		(σάντων)			*(σασθων)*

[1]) Klassická řeč užívala obojích forem, ale v *κοινή*, která měla vůbec zálibu v koncovkách *σαν*, jsou přípustny jen tyto tvary (Helbing 69).

Scholion:

Imp. aor. II.			Imp. aor. I. plynných č.	
sing.	plur.		sing.	plur.
Akt. *λίπε*	*λίπετε*		*φῆνον*	*φήνατε*
λιπέτω	*λιπέτωσαν.*		*φηνάτω*	*φηνάτωσαν.*
sing.	plur.		sing.	plur.
med. *λιποῦ*	*λίπεσθε*	med.	*φῆναι!*	*φήνασθε*
λιπέσθω	*λιπέσθωσαν.*		*φηνάσθω*	*φηνάσθωσαν.*

3. Imp. aoristu pasivního.

Aor. pas. I.		Aor. pas. II.	
sing.	plur.	sing.	plur.
λύθητι	*λύθητε*	*φάνηθι*	*φάνητε*
λυθήτω	*λυθήτωσαν.*	*φανήτω*	*φανήτωσαν.*[1])

B. Zájmena

a) osobní:

sing.			plur.		
ἐγώ	*σύ* (tu)		*ἡμεῖς* (nos)	*ὑμεῖς* (vos)	*σφεῖς* (ipsi)
ἐμοῦ, μου	*σοῦ, σου*	*οὗ*	*ἡμῶν*	*ὑμῶν*	*σφῶν*
ἐμοί, μοι	*σοί, σοι*	*οἱ*	*ἡμῖν*	*ὑμῖν*	*σφίσι*
ἐμέ, με	*σέ, σε*	*ἕ*	*ἡμᾶς*	*ὑμᾶς*	*σφᾶς.*

b) z. tázací začínají s *π*: *ποῖος* qualis, *πόσος* quantus, *πότε* quamdiu.

[1]) V *κοινή* má převahu imperativ aoristu; jím se vyjadřuje vroucnost přání. V Otčenáši prosby jsou v aor. imp. (Moulton).

c) z. demonstrativní s *τ*: *τοιοῦτος* (talis), *τόσος, τοσοῦτος* talis, tantus; srov. *οὗτος, αὕτη, τοῦτο*, jehož tvary začínají s *τ*, tam kde i člen má *τ*.

C. Číslovky.

a) základní

εἷς(1), *μία, ἕν*	*ἕνδεκα* 11	*εἷς καὶ εἴκοσι*	*διακόσιοι*, (*αι, α*)
δύο (duo)	*δώδεκα* 12	*δύο καὶ εἴκοσι* ...	= 200
τρεῖς, τρία	*τρεῖς καὶ δ.* atd.	*τριάκοντα* 30	*τριακόσιοι* 300
τέσσαρες, -ρα	ale i *δέκα δύο*	*τεσσαράκοντα* 40	*τετρακόσιοι* 400
πέντε, ἕξ	*δέκα πέντε*	*πεντήκοντα* 50	*πεντακόσιοι* 500
ἑπτά, ὀκτώ	*δέκα ὀκτώ*	*ἑξήκοντα* 60	*ἑξακόσιοι* 600
ἐννέα, δέκα	*εἴκοσι* = 20	*ἑκατόν* 100	*ἐνακόσιοι* 900
(= decem)			*χίλιοι*, (*δίς, τρίς*)
			= 1000

b) řadové končí na *τός* (*στός*) vyjma *δεύτερος* (druhý), *ἕβδομος* (sedmý), *ὄγδοος* (osmý).

Cvičení.

ΒΙΒΛΟΣ γενέσεως Ἰησοῦ Χριστοῦ υἱοῦ Δαβίδ, υἱοῦ Ἀβραάμ. Ἀβραὰμ ἐγέννησε τὸν Ἰσαάκ. Ἰσαὰκ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰακώβ. Ἰακὼβ δὲ ἐγέννησε τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ. Πᾶσαι αἱ γενεαὶ ἀπὸ Ἀβραὰμ ἕως Δαβίδ, γενεαὶ δεκατέσσαρες καὶ ἀπὸ Δαβὶδ ἕως τῆς μετοικεσίας Βαβυλῶνος γενεαὶ δεκατέσσαρες, καὶ ἀπὸ τῆς μετοικεσίας Β. ἕως τοῦ Χριστοῦ γενεαὶ δεκατέσσαρες. Καὶ ἤκουσα τὸν ἀριθμὸν τῶν ἐσφραγισμένων ἑκατὸν τεσσαράκοντα τέσσαρες χιλιάδες ... ἐκ φυλῆς Ἰούδα δώδεκα χιλιάδες ἐσφραγισμένα.

Ἅγιος ὁ Θεός, ἅγιος ἰσχυρός, ἅγιος ἀθάνατος, ἐλέησον ἡμᾶς. Μὴ θαυμάζετε ἀδελφοί, εἰ μισεῖ ὑμᾶς ὁ κόσμος. Λέγει αὐτῷ Φίλιππος· ἔρχου καὶ ἴδε (!). Μὴ κρίνετε, ἵνα μὴ κριθῆτε. Ἕως πότε πρὸς ὑμᾶς ἔσομαι; Πόσῳ μᾶλλον (magis) *ὁ πατὴρ ὑμῶν δώσει* (dabit) *ἀγαθὰ τοῖς αἰτοῦσιν αὐτόν. Ὃς ἐὰν δέξηται ἓν παιδίον τοιοῦτο ἐμὲ δέχεται. Πορευθέντες ἀκριβῶς ἐξετάσατε περὶ* (de) *τοῦ παιδίου· ἐπὰν* (cum) *δὲ εὕρητε, ἀπαγγείλατέ μοι, ὅπως καὶ ἐγὼ ἐλθὼν προσκυνήσω αὐτῷ.*

ἰσχυρός fortis, *ἀθάνατος* immortalis, *θαυμάζω* miror, *αἰτέω* peto (3), *δέχομαι* accipio, *ἀκριβῶς* diligenter, *ἐξετάζω* interrogo, *ἐπαγγέλλω* annuntio, *προσκυνέω* adoro, *γεννάω* gigno, *γενεά ἡ* generatio, *μετοικεσία* migratio, *σφραγίζω* signo, *φυλή ἡ* tribus.

10.

Slovesa na -μι.

Sem patří slovesa 1. s kmenem prostým (zdvojeným nebo nezdvojeným (*τίθημι — φημί*), 2. s kmenem rozšířeným slabikou *νυ* (*δείκ-νυ-μι*).

Kmeny prosté.

Praesens

α	*ε*	*ο*	*α*	*ε*	*ο*
ἵστημι	*τίθημι*	*δίδωμι*	*ἵσταμαι*	*τίθεμαι*	*δίδομαι*
ἵστης	*τίθης*	*δίδως*	*ἵστασαι*	*τίθεσαι*	*δίδοσαι*
ἵστησι	*τίθησι*	*δίδωσι*	*ἵσταται*	*τίθεται*	*δίδοται*
ἵσταμεν	*τίθεμεν*	*δίδομεν*	*ἱστάμεθα*	*τιθέμεθα*	*διδόμεθα*
ἵστατε	*τίθετε*	*δίδοτε*	*ἵστασθε*	*τίθεσθε*	*δίδοσθε*
ἱστᾶσι	*τιθέασι*	*διδόασι*	*ἵστανται*	*τίθενται*	*δίδονται*

Pozn. 1. V kmeni praesentním je *zdvojka* ιotová. 2. Mimoto v singularu indikativu praes. i imperf. aktivního je kmenová samohláska (*α, ε, ο*) *zdloužena.*

Konj.	*ἱστῶ*	*τιθῶ*	*διδῶ*	*ἱστῶμαι*	*τιθῶμαι*	*διδῶμαι*
	ἱστῇς	*τιθῇς*	*διδῷς*	*ἱστῇ(ηφαι)*	*τιθῇ(ηφαι)*	*διδῷ(ωφαι)*
	etc.	etc.	etc.	etc.	etc.	etc.

Pozn. Konjunktiv má tvary *stažené* s přízvukem na *stažené* slabice.

Imperf.

ἵστην	*ἐτίθην*	*ἐδίδουν*	*ἱστάμην*	*ἐτιθέμην*	*ἐδιδόμην*
ἵστης	*ἐτίθεις*	*ἐδίδους*	*ἵστασο*	*ἐτίθεσο*	*ἐδίδοσο*
ἵστη	*ἐτίθει*	*ἐδίδου*	*ἵστατο*	*ἐτίθετο*	*ἐδίδοτο*
ἵσταμεν	*ἐτίθεμεν*	*ἐδίδομεν*	*ἱστάμεθα*	*ἐτιθέμεθα*	*ἐδιδόμεθα*
ἵστατε	*ἐτίθετε*	*ἐδίδοτε*	*ἵστασθε*	*ἐτίθεσθε*	*ἐδίδοσθε*
ἵστασαν	*ἐτίθεσαν*	*ἐδίδοσαν*	*ἵσταντο*	*ἐτίθεντο*	*ἐδίδοντο.*

Imperat.	*ἵστη*	*τίθει(εε)*	*δίδου(οε)*
	ἱστάτω	*τιθέτω*	*διδότω*
	ἵστατε	*τίθετε*	*δίδοτε*
	ἱστάτωσαν	*τιθέτωσαν*	*διδότωσαν*
	ἵστασο	*τίθεσο*	*δίδοσο*
	ἱστάσθω	*τιθέσθω*	*διδόσθω*
	ἵστασθε	*τίθεσθε*	*δίδοσθε*
	ἱστάσθωσαν	*τιθέσθωσαν*	*διδόσθωσαν.*

Inf.	*ἱστάναι!*	*τιθέναι!*	*διδόναι*
Part.	*ἱστάς(ντ)*	*τιθείς*	*διδούς*
	-ᾶσα, -άν;	*-εῖσα, -έν;*	*-δοῦσα,-όν.*
Inf.	*ἵστασθαι*	*τίθεσθαι*	*δίδοσθαι*
Part.	*ἱστάμενος*	*τιθέμενος*	*διδόμενος*
	-η, ον;	*-η, ον;*	*-η, ον.*

Aorist II.

Indik.	*ἔστην*	*ἔθηκα*	*ἔδωκα* (Med.)	*ἐθέμην*	*ἐδόμην*
	ἔστης	*ἔθηκας*	*ἔδωκας*	*ἔθεφο = ου*	*ἔδου(οφο)*
	ἔστη	*ἔθηκε*	*ἔδωκε*	*ἔθετο*	*ἔδοτο*
	ἔστημεν	*ἐθήκαμεν*	*ἐδώκαμεν*	*ἐθέμεθα*	*ἐδόμεθα*
	ἔστητε	*ἐθήκατε*	*ἐδώκατε*	*ἔθεσθε*	*ἔδοσθε*
	ἔστησαν	*ἔθηκαν*	*ἔδωκαν*	*ἔθεντο*	*ἔδοντο*

Konjunktiv:

στῶ	*θῶ*	*δῶ*	*θῶμαι*	*δῶμαι*
στῇς	*θῇς*	*δῷς*	*θῇ(ηφαι)*	*δῷ(ωφαι)*

Imperativ:

στῆθι	*θές*	*δός*	*θοῦ(εφο)*	*δοῦ(οφο)*
στήτω	*θέτω*	*δότω*	*θέσθω*	*δόσθω*
στῆτε	*θέτε*	*δότε*	*θέσθε*	*δόσθε*
στήτωσαν	*θέτωσαν*	*δότωσαν*	*θέσθωσαν*	*δόσθωσαν.*
Inf. *στῆναι*	*θεῖναι*	*δοῦναι*	*θέσθαι*	*δόσθαι*
Part. *στάς* (*στανς*)	*θείς(θεντς)*	*δούς(δοντς)*	*θέμενος*	*δόμενος*
-ᾶσα,-άν	*-εῖσα, -έν*	*-οῦσα, όν*	*-η, ον*	*-νη, -ον.*

Ostatní časy.

Fut. *στήσω*	I. aor. *ἔστησα*	perf. *ἕστηκα*[1])
α) στήσομαι	*ἐστησάμην*	
ε) θήσω	*ἔθησα*	*τέθηκα*
ο) δώσω	*ἔδωσα*	*δέδωκα*

[1]) 1. Sloveso *ἵστημι* mívá v perf. i tvary kratší: *ἕσταμεν* (*ἑστήκαμεν*) *ἑστώς, -ῶσα, -ώς* (místo *ἑστηκώς, -κυῖα, -ός*) *ἑστάναι* (m. *ἑστηκέναι*).
2. Vedle tvarů na *μι* přicházejí v *κοινή* i tvary na *-ω* od týchž kmenů: *δίδω* (*διδόω*), *ἱστάω* (*ἵστημι*), part. *ἱστῶν.*

aor. pas.	*ἐστάθην*	fut. *σταθήσομαι*
α)		
ε)	*ἐτέθην*	*τεθήσομαι*
ο)	*ἐδόθην*	*δοθήσομαι*

Scholion. Obdobně podle sloves na *-μι* tvoří i některá slovesa na *-ω* tvary *aoristu.*

Kmeny na *υ* (*δύω* = ponořuji), kmeny na *ω* (*γινώσκω* = poznávám)

Ind. aor.	*ἔδυν*[1])	*ἔδυμεν*	*ἔγνων*	*ἔγνωμεν*
	ἔδυς	*ἔδυτε*	*ἔγνως*	*ἔγνωτε*
	ἔδυ	*ἔδυσαν*	*ἔγνω*	*ἔγνωσαν*
conj.	*δύω*	*δύωμεν*	*γνῶ*	*γνῶμεν*
	δύῃς	*δύητε*	*γνῷς*	*γνῶτε*
	δύῃ	*δύωσι(ν)*	*γνῷ*	*γνῶσι(ν)*
imperat.	*δῦθι*	*δῦτε*	*γνῶθι*[2])	*γνῶτε*
	δύτω	*δύτωσαν*	*γνώτω*	*γνωτωσαν*
inf.	*δῦναι*		*γνῶναι*	
part.	*δύς* (*δύντος*)		*γνούς* (*γνόντος*)	
	δῦσα (*δύσης*)		*γνοῦσα* (*γνούσης*)	
	δύν (*δύντος*)		*γνόν* (*γνόντος*)	

Cvičení.

1. *Πάτερ ἡμῶν ὁ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.*
Ἁγιασθήτω τὸ ὄνομά σου, ἐλθέτω ἡ βασιλεία σου.
γενηθήτω τὸ θέλημά σου, ὡς ἐν οὐρανῷ καὶ ἐπὶ τῆς γῆς·
τὸν ἄρτον ἡμῶν τὸν ἐπιούσιον δὸς ἡμῖν σήμερον· καὶ ἄφες ἡμῖν τὰ ὀφειλήματα ἡμῶν, ὡς καὶ ἡμεῖς ἀφήκαμεν τοῖς ὀφειλέταις ἡμῶν· καὶ μὴ εἰσενέγκῃς ἡμᾶς εἰς πειρασμόν, ἀλλὰ ῥῦσαι ἡμᾶς ἀπὸ τοῦ πονηροῦ, ὅτι σοῦ ἐστιν ἡ βασιλεία καὶ ἡ δύναμις καὶ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας· ἀμήν.

ἁγιάζω světím, *τὸ θέλημα, -τος* vůle, *ἄρτος ὁ* chléb, *σήμερον* dnes, *ἀφίημι* odpouštím, *τὸ ὀφείλημα, -ματος* debitum, dluh; *ὁ ὀφειλέτης* dlužník, *ὁ πειρασμός* zkouška, tentatio, *ῥύω* (*ῥύομαι*) zbavuji, eruo;

2. *Μακάριοι οἱ πτωχοὶ τῷ πνεύματι, ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν. M. οἱ πραεῖς· ὅτι αὐτοὶ κληρονομήσουσι τὴν γῆν. M. οἱ πεινῶντες καὶ διψῶντες τὴν δικαιοσύνην· ὅτι αὐτοὶ χορτασθήσονται. M. οἱ ἐλεήμονες· ὅτι αὐτοὶ ἐλεηθήσονται. M. οἱ καθαροὶ τῇ καρδίᾳ· ὅτι αὐτοὶ τὸν Θεὸν ὄψονται. M. οἱ εἰρηνοποιοί· ὅτι αὐτοὶ υἱοὶ Θεοῦ κληθήσονται. M. οἱ δεδιωγμένοι ἕνεκεν δικαιοσύνης· ὅτι αὐτῶν ἐστιν ἡ βασιλεία τῶν οὐρανῶν.*

μακάριος beatus, blažený; *πτωχός* 3 chudý, *πρᾶος* 2, *πρᾶϋς, -εῖα, -ῦ* tichý, *κληρονομέω* dědím, dostává se mi; *πεινάω* lačním, *διψάω* žízním, *χορτάζω* krmím, *ἐλεήμων* 2 milosrdný, *ἐλεέω* smilovávám se, *καθαρός* 3 čistý, *εἰρηνοποιός* 2 mírumilovný, *διώκω* honím, pronásleduji; *ἕνεκεν* pro (za, propter).

[1]) s významem ‚ponořil jsem se'. — [2]) srov. známé *γνῶθι σεαυτόν!*

Dodatek.

a) Zbytky optativu (způsobu žádacího).

Z optativu, jehož klasikové rádi užívali, jsou v památkách obecné mluvy jen chatrné zbytky. U sv. Lukáše a Pavla poněkud častěji, u sv. Jana vůbec ne, celkem 30krát u sv. Lukáše (z čehož 11krát *εἴη*), u sv. Pavla 31krát (z toho 14krát *γένοιτο*). O. se tvořil znakem *ι*: slabikou *οι*, *αι* u sloves na *ω*, nebo slabikou *ιη* u časoslov na *-μι*, koncovkami časů vedlejších vyjma 1. os. sg. (*-μι*).

Nejčastější tvary optativu jsou tyto:

a) O. praesentis: *ἔχοι, θέλοι, πάσχοιτε, ἔχοιεν, δυναίμην, δύναιντο.*

b) O. aoristi: *εὐξαίμην, πλεονασαί, περισσεύσαι, ποιήσαιεν, ψηλαφήσειαν!*

c) aoristi II: *φάγοι, τύχοι, βάβοι, δῴη* (=*δοίη*), *δναίμην, γένοιτο, εὕροιεν.*

d) aoristi pass: *λογισθείη, πληθυνθείη.*

Pozn. 1. v 3. os. pl. místo *ν* je častěji *σαν*: *εὕροισαν, ψηλαφήσαισαν.*

2. ojedinělé tvary *aeolské*: *-ειας, -ειε, -ειαν* m. *-αις, -αι, -αιεν*: *ψηλαφήσειαν.*

b) Zbytky „malých" sloves na -μι.

1. *εἰμί* (kmen *ες*); imperativ: *ἴσθι, ἔστω, ἔστε, ἔστωσαν*; inf. *εἶναι*, partic. *ὤν* (*ωντς*), *οὖσα, ὄν*; ostatní tvary výše.

2. *εἶμι* (kmen *ι*) jen ve složeninách s významem praesentním: jdu. indik. praes. *-ἴασι*; imperf. *-ᾔει, -ᾔεσαν*
infinitiv: *-ιέναι*; partic. *-ιών, -ιοῦσα, -ιόν* (*ἐπιοῦσα* i. e. *ἡμέρα*)

3. *φημί* (*φα*); praes. *φημί*, 3. sg. *φησί*, 3. plur. *φησί* (*φασί*). cfr. nefandus! Imperf. 3. sg. *ἔφη*; aor. *ἔφησα, ἔφασαν* (St. Zák.).

4. *οἶδα* (*ιδ*) (vím) imperf. *ᾔδειν, ᾔδεις . . . ᾔδεισαν*; conj. *εἰδῶ, εἰδῶμεν, εἰδῆτε*; imperat. *ἴστε* (jednou); inf. *εἰδέναι, εἰδήσω!* fut.; partic. *εἰδώς* (*ντς*), *-υῖα*, *-ός*.

c) *Seznam důležitějších nepravidelných sloves.*

Praesens	Futurum	Aorist	Perfekt.	Perf.-pas.	Aor.-pas.
ἀγγέλλω zvěstuji	—	—	—	—	ἠγγέλην
ἄγω vedu	ἄξω	ἤξα, ἤγαγον	—	—	ἤχθην
αἱρέω beru	αἱρήσω, ἑλῶ	εἷλον, -λόμην	ᾕρηκα	ᾕρημαι	ᾑρέθην
αἴρω zdvihám	ἀρῶ	ἦρα	ἦρκα	ἦρμαι	ἤρθην
ἀκούω slyším	ἀκούσω	ἤκουσα	ἀκήκοα	—	ἠκούσθην byl jsem slyšán
ἁμαρτάνω chybuji	ἁμαρτήσω	ἡμάρτησα, ἥμαρτον	ἡμάρτηκα	—	—
ἀμφιέννυμι oblékám	ἀμφιέσω	ἠμφίεσα	—	ἠμφιεσμένος!	—
ἀνοίγω! otvírám	ἀνοίξω	ἤνοιξα, ἠνέωξα, ἀνέῳξα	—	—	ἠνοίχθην, ἠνοίγην, ἀνεῴχθην
ἀποκτείνω zabíjím	ἀποκτενῶ	ἀπέκτεινα	—	—	ἀπεκτάνθην
ἀπόλλυμι hubím	ἀπολέσω	ἀπώλεσα	ἀπόλωλα význ. pas. zahynul jsem	—	—
ἀρέσκω líbím se	ἀρέσω	ἤρεσα	—	—	—
αὐξάνω množím	αὐξήσω	ηὔξησα	—	—	—
ἀφίημι odpouštím	ἀφήσω	ἀφῆκα	—	ἀφέωμαι	ἀφέθην
βαίνω kráčím	βήσομαι	ἔβην	βέβηκα	—	—
βάλλω vrhám	βαλῶ	ἔβαλον	βέβληκα	βέβλημαι	ἐβλήθην
βούλομαι chci	βουλήσομαι	—	—	—	ἐβουλήθην
γίνομαι fio	γενήσομαι	ἐγενόμην	γέγονα význ. pas.	γεγένημαι	ἐγενήθην
γινώσκω poznávám	γνώσομαι	ἔγνων	ἔγνωκα	ἔγνωσμαι	ἐγνώσθην
γράφω píši	γράψω	ἔγραψα	γέγραφα	γέγραμμαι	ἐγράφην
δείκνυμι ukazuji	δείξω	ἔδειξα	—	—	δειχθείς
δέομαι potřebuji, žádám	—	—	—	—	ἐδεήθην
δέω váži	δήσω	ἔδησα	—	δέδεμαι	ἐδέθην
δίδωμι dávám	δώσω	ἔδωκα	δέδωκα	δέδομαι	ἐδόθην
[illegible]	δείξω	ἔδειξα	—	δέδογμαι	NB! δοκεῖ
[illegible]	[illegible]σομαι	—	—	δεδύνημαι	ἐδυνήθην
[illegible]	ἐγερῶ	ἤγειρα	ἤγγικα	—	—
[illegible]	ἐγερῶ	ἤγειρα	ἐγρήγορα bdím	ἐγήγερμι	ἐγέρθην
[illegible]	ἐλεύσομαι	ἦλθον, -θα	—	ἐκκέχυμαι	ἐξεχύθην
[illegible]	φεύξομαι	ἔφυγον	ἐλήλυθα	—	—
εὑρίσκω nalézám	εὑρήσω	εὗρησα, εὗρον	—	—	—
ἔχω mám	ἕξω	ἔσχον	εὕρηκα	—	εὑρέθην
ζώννυμι opásám	ζώσω	ἔζωσα	ἔσχηκα	--	(imperf. εἶχον)
θάπτω pohřbívám	θάψω	ἔθαψα	—	(ἐζωσμένος)	—
θέλω chci	θελήσω	ἠθέλησα	τέταφα	—	ἐτάφην (ταφήσομαι)
ἵστημι stavím	στήσω	ἔστησα, ἔστην stál jsem	—	—	—
καίω pálím	καύσω	ἔκαυσα	ἕστηκα	—	ἐστάθην
καλέω zovu	καλέσω	ἐκάλεσα	—	—	ἐκαύθην, ἐκάην
			κέκληκα	κέκλημαι	ἐκλήθην

Praesens	Futurum	Aorist
κερδαίνω získávám	**κερδήσω** **κερδανῶ**	**ἐκέρδησα**
κλαίω pláči	**κλαύσω**	**ἔκλαυσα**
κλάω lámu	**κλάσω**	**ἔκλασα**
κρίνω soudím	**κρῑνῶ**	**ἔκρῑνα**
λαμβάνω beru	**λήμψομαι**	**ἔλαβον**
λανθάνω jsem skryt	(λήσω)	**ἔλαθον**
μανθάνω učím se	**μαθήσομαι**	**ἔμαθον**
μιμνήσκω vzpomínám	-μνήσω	-ἔμνησα
ὄμνυμι přísahám	—	ὤμοσα
ὁράω vidím	**ὄψομαι**	**εἶδον**
πάσχω trpím	—	**ἔπαθον**
πείθω přesvědčuji	πείσω	ἔπεισα
περιτέμνω circumcido	—	-ἔτεμον
πίμπλημι naplňuji	**πλήσω**	**ἔπλησα**
πίνω piji	**πίομαι**	**ἔπιον**
πίπτω padám	**πεσοῦμαι**	**ἔπεσα, ἔπεσον**
πλέω pluji	**πλεύσομαι**	**ἔπλευσα**
πράσσω pracuji	**πράξω**	**ἔπραξα**
πυνθάνομαι táži se	**πεύσομαι**	**ἐπυθόμην**
ῥήγνυμι lámu	**ῥήξω**	**ἔρρηξα**
ῥίπτω vrhám	**ῥίψω**	**ἔρριψα**
σπείρω seji	**σπερῶ**	**ἔσπειρα**
στέλλω šlu	**στελῶ**	**ἔστειλα**
στρέφω točím	**στρέψω**	**ἔστρεψα**
σώζω chráním	**σώσω**	**ἔσωσα**
τελέω končím	**τελέσω**	**ἐτέλεσα**
τίθημι kladu	**θήσω**	**ἔθηκα, -θηκα, ἐθέμην**
τίκτω rodím	**τέξομαι**	**ἔτεκον**
τρέφω živím	**θρέψω**	**ἔθρεψα**
τρέπω obracím	**τρέψω**	**ἔτρεψα**
τρέχω běžím	**δραμοῦμαι**	**ἔδραμον**
τυγχάνω dosahuji	**τεύξομαι**	**ἔτυχον**
φαίνω jevím	**φανοῦμαι**	**ἔφηνα**
φέρω nesu	**οἴσω**	**ἤνεγκον, -κα**
φεύγω utíkám	**φεύξομαι**	**ἔφυγον**
φημί (**λέγω**) pravím	**ἐρῶ**	**εἶπον**
φθείρω hubím	**φθερῶ**	**ἔφθειρα**
φοβοῦμαι bojím se	**φοβήσομαι**	—
χαίρω raduji se	**χαιρήσω, -σομαι**	—
χρίω mažu	**χρίσω**	**ἔχρισα**

Perfekt.	Perf.-pas.	Aor.-pas.
—	—	—
κέκλαυκα	**κέκλαυμαι**	**ἐκλαύσθην**
—	—	**ἐκλάσθην**
κέκρικα	**κέκριμαι**	**ἐκρίθην**
εἴληφα	**εἴλημμαι, λέλησμαι**	**ἐλήφθην**
—	—	—
—	—	—
μεμάθηκα	**μέμνημαι**	**ἐμνήσθην**
—	—	—
—	—	**ὤφθην**
ἑώρακα	—	—
πέπονθα	**πέπεισμαι**	**ἐπείσθην**
πέποιθα (důvěřuji)	(-τετμημένος)	**-ετμήθην**
—	**πέπλησμαι**	**ἐπλήσθην**
πέπληκα	—	—
πέπωκα	—	—
πέπτωκα	—	—
—	**πέπραγμαι**	**ἐπράχθην**
πέπραχα	—	—
—	—	**ἐρράγην**
—	**ἔρριμμαι**	—
—	**ἔσπαρμαι**	**ἐσπάρην**
ἔσταλκα	*ἔσταλμαι*	*ἐστάλην*
ἕστροφα	**ἔστραμμαι**	**ἐστράφην**
σέσωκα	*σέσωσμαι*	*ἐσώθην*
τετέλεκα	*τετέλεσμαι*	*ἐτελέσθην*
τέθεικα	*τέθειμαι*	*ἐτέθην*
—	—	*ἐτέχθην*
τέτροφα	**τέθραμμαι**	**ἐτράφην**
—	**τέτραμμαι**	**ἐτράπην**
—	—	—
—	—	—
τέτευχα, τέτυχα	*πέφασμαι*	*ἐφάνην (φανήσομαι)*
πέφαγκα, πέφηνα	*ἐνήνεγμαι*	*ἠνέχθην*
ἐνήνοχα	—	—
—	*εἴρημαι*	*ἐρρέθην*
εἴρηκα	—	*ἐφθάρην*
ἔφθαρκα	—	*ἐφοβήθην*
—	—	*ἐχάρην (χαρήσομαι)*
—	*κέχρῑμαι*	*ἐχρίσθην*
—		
—		

d) Přehled slovesných tříd.

A. Slovesa pravidelná:

1. S. samohlásková (verba pura)

a) nestažená (kmeny ι, υ, dvojhl.): λύω, χρίω, ἀκούω; I.

b) stažená (kmeny α, ε, ο): τιμῶ, φιλῶ, πληρῶ; II.

2. S. souhlásková (v. impura)

a) němá — mutá (km. na souhl. němou [κ, γ, χ; π, β, φ; τ, δ, ϑ]); III.

b) plynná — liquida (km. na souhl. plynnou [λ, μ, ν, ϱ]) βάλλω, φαίνω, σπείρω; tř. IV.

B. Slovesa nepravidelná:

V. tř. slovesa ν-ová; praesentní kmen rozšířený hl. **ν: βαίνω, αὐξάνω;**

VI. tř. slovesa σκο-vá (počínavá) kmen rozšířený slab. **σκ: εὑρίσκω;**

VII. tř. slovesa ε-ová praes. neb jiný rozšířený hl. **ε: χαίρω; δοκέω;**

VIII. tř. slovesa vícekmenná.

Slovesa na -μι a) kmeny samohl. α, ε, ο : **ἵστημι, τίϑημι, δίδωμι.**

b) v. defectiva **εἰμι, φημί, κεῖμαι, κάϑημαι.**

Část druhá.

SLOHOVÉ ZVLÁŠTNOSTI ŘEČTINY NOVOZÁKONNÍ.

Účelem těchto čtení je podati nejnutnější syntaktické zvláštnosti, bez nichž je těžko, ba nemožno, obejíti se při četbě knih Nového Zákona. Více než jednotlivostí chceme si všímati zvláštností obecných a společných.

1. O gramatické shodě — neshodě členů větních. (Kongruence — inkongruence.)

1. Nesoulad v čísle a rodě.

Řeč klasická víže jméno (podmět) v plurálu neutrius se slovesem (přísudkem) v singuláru, a to důsledně; řeč lidová nedbala v té příčině důslednosti, někdy klade u slovesa singulár, někdy plurál.

Mt 10, 21 *ἀναστήσονται τέκνα ἐπὶ γονεῖς*; totéž u Mr 13, 12;

Jo 10, 8 *οὐκ ἤκουσαν αὐτῶν τὰ πρόβατα*, ale tamtéž v. 3 *τὰ πρόβατα αὐτῷ ἀκολουϑεῖ*. Luk. 12 30 *ταῦτα γὰρ πάντα τὰ ἔϑνη τοῦ κόσμου ἐπιζητοῦσιν*; ale *ἐξήρχετο δὲ καὶ δαιμόνια ἀπὸ πολλῶν* tamtéž 4 41.

2. Hrubými neshodami v rodě i čísle vyniká kniha Apokalypsis jak u srovnání s ostatními spisy sv. Jana, tak s ostatními autory N. Zákona:

a) v rodě: Apc. 11, 4: αἱ δύο [illegible] ... [illegible] (m. [illegible]) 4, 1 ἡ φωνὴ ἡ [illegible] ... [illegible] (m. [illegible]); [illegible] φωναὶ μεγάλαι ... [illegible] (srv. 5, 12; 11, 15; 14, 7; 19, 6; 21, 12, 14).

b) v čísle: 9, 12 ἔρχεται ἔτι δύο οὐαὶ (vůbec [illegible] v participiích převládá nom. masculini.

Pozn. Adj. πλήρης (plný) v N. Zákoně se objevuje jako nesklonné. Jo 1, 14 ***τὴν δόξαν αὐτοῦ*** ... *πλήρης χάριτος* (cod. *D πλήρη*) Act. 6, 5 ***ἄνδρα πλήρης πίστεως*** (cod. *B πλήρη*).

Sem náležejí i některé hebraismy:

a) neutrem označují se osoby muž. rodu: Jo. 3, 1 *ὄψεται πᾶσα σάρξ τὸ σωτήριον τοῦ ϑεοῦ*;

I. Jo. 5, 4 *πᾶν τὸ γεγεννημένον ἐκ τοῦ Θεοῦ*; Jo. 17, 2 *ἵνα πᾶν, ὁ δέδωκας αὐτῷ, δώσει αὐτοῖς ζωήν* (כָּל אֲשֶׁר);

b) čte-li se femininum za neutrum:

Mt. 21, 42 *παρὰ κυρίου ἐγένετο αὕτη, καὶ ἔστιν θαυμαστὴ ἐν ὀφθαλμοῖς ἡμῶν*;

c) plurálu užívá se jako zobecňujícího:

Mt. 2, 10 *τεθνήκασιν οἱ ζητοῦντες τὴν ψυχὴν τοῦ παιδίου* — (Herodes).

d) pluralia tantum: *οὐρανοί* (שָׁמַיִם): Mt. 3, 2 *ἡ βασιλεία τ. οὐρανῶν*;

Lk. 10, 20 *τὰ ὀνόματα ὑμῶν γέγραπται ἐν τοῖς οὐρανοῖς* (*πύλαι, θύραι αἰῶνες*).

2. Členy větné v pádech přímých (nom., vok.).

a) Nominativ přísudkový (predikativní) bývá vyjadřován akusativem s předl. *εἰς* (ל hebraism).

Mt. 19, 5 *ἔσονται εἰς σάρκα μίαν* (cfr. 1. Cor. 6, 17), ale Mt. 19, 6 *εἰσὶν ... σὰρξ μία*.

Lk. 3, 5 *ἔσται τὰ σκολιὰ εἰς εὐθείας*; *ἔσεσθέ μοι εἰς υἱούς* 2 Cor. 6, 18.

Srov. vazbu *λογίζεσθαι εἰς*:

Rom. 4, 3 *ἐλογίσθη αὐτῷ εἰς δικαιοσύνην*, ib. 2, 26 *εἰς περιτομὴν λογισθήσεται*.

Rom. 9, 8 *τὰ τέκνα λογίζεται εἰς σπέρμα*; Act. 19, 27 *εἰς οὐδὲν λογισθῆναι* (srov. české: za nic považovati).

b) Vokativ bývá zastoupen nominativem:

jen Mt. 27, 46 vok. *Θεέ μου*, jinak vždy *Θεός*, Act. 15, 2 *κύριε ὁ θεός!*

Mt. 11, 26 *ὁ πατήρ!* Act. 6, 10 *ὁ δεσπότης*, Jo. 13, 3 *ὁ διδάσκαλος καὶ ὁ κύριος!*

3. Pády nepřímé (gen., dat., ak.).

Obecně lze říci, že v *κοινὴ* ubývá pádů *prostých*, a bývají nahrazovány pády *předložkovými*; akusativ se rozšířil na újmu genitivu a dativu.

Genitiv.

a) známý g. partitivní při časoslovech *čití* (*ἀκούω, μιμνήσω*), *dávání* (*κοινωνέω, μετέχω, ἅπτω*), *požívání* (*ἐσθίω, πίνω, διψάω,*

πεινάω), *plnění* (*πίμπλημι*); nahrazuje se předložkovými pády zejména s předložkami *περὶ* a *ἐκ* (lat. ex):

Mt. 17, 5 *ἀκούετε αὐτοῦ*, ale 2 Pt. 1, 13 *ὑπομνήσκειν περὶ τούτων*;

Jo 8, 52 *οὐ μὴ γεύσεται θανάτου*, ale Jo 4, 13 *ὁ πίνων ἐκ τοῦ ὕδατος τούτου*;

Lk 1, 53 *πεινῶντας ἐνέπλησεν ἀγαθῶν*, ale Jo 12, 3 *ἡ οἰκία ἐπληρώθη ἐκ τῆς ὀσμῆς*.

Vulg. domus impleta est *ex* odore unguenti.

b) genitiv ablativní (značící původ, východ, oddělení od čeho): *ἀπέχειν* vzdálen býti, *κωλύειν* brániti, *χωρίζειν* odstoupiti, *ἀκούειν τινός* (od někoho slyšeti), *πυνθάνεσθαι* dozvěděti se; *ὑστερεῖν* a *ὑστερεῖσθαι* míti nedostatek a pod., opisuje se zejména předložkou *ἀπό* (lat. ab):

Heb. 12, 15 *μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος*.

1 Cor. 1, 7 *μὴ ὑστερεῖσθαι ἐν μηδενὶ χαρίσματι*; ibidem 7, 27 *λέλυσαι ἀπὸ γυναικός! Rom. 7, 4 ἐλευθέρα ἐστὶν ἀπὸ τοῦ νόμου!*

c) pouhý gen. komparativní při slovesech značících srovnání bývá někdy zatlačován předložkou *παρά*.

Mr. 12, 31 *μείζων τούτων ἄλλη ἐντολὴ οὐκ ἔστιν*; ale:

Heb. 1, 4 *διαφορώτερον παρ' αὐτοὺς κεκληρονόμηκεν ὄνομα*;

Luk. 13, 2 *Δοκεῖτε ὅτι οἱ Γαλιλαῖοι οὗτοι ἁμαρτωλοὶ παρὰ πάντας τοὺς Γαλιλαίους ἐγένοντο, ὅτι ταῦτα πεπόνθασιν*;

Dativ.

Vedle vlastní funkce přejal tento pád i úkol *instrumentálu*, čím se co děje; *sociativu* (osob i věcí: příčinu, čas, míru) i *lokálu*. Všecky tyto druhy se obyčejně opět vyjadřují pády předložkovými *ἐν, ἐπί, κατά* a pod.

a) D. instrumentální: Lk. 22, 49 *κύριε, εἰ πατάξομεν ἐν μαχαίρᾳ*;

Act. 2, 38 *βαπτισθήτω ἕκαστος ὑμῶν ἐπὶ τῷ ὀνόματι Ἰησοῦ Χ.*

Act. 4, 9 *ἐν τίνι οὗτος σέσωσται*; Lk. 21, 37 *ἐν ποίᾳ ἐξουσίᾳ ταῦτα ποιῇ*. Mr 1, 8 *ἐγὼ ἐβάπτισα ὑμᾶς ἐν ὕδατι, αὐτὸς δὲ βαπτίσει ὑμᾶς ἐν πνεύματι Ἁγίῳ!*

b) Sociativ: Rom 11, 20 *τῇ ἀπιστίᾳ ἐξεκλάσθησαν*; ib. 8, 24 *τῇ γὰρ ἐλπίδι ἐσώθημεν*; *ταύτῃ τῇ νυκτὶ τὴν ψυχήν σου αἰτοῦσιν ἀπὸ σοῦ*: ale Act. 8, 36 *ἐπορεύοντο κατὰ τὴν ὁδόν*;

Act. 5, 37 *ἀνέστη Ἰούδας ὁ Γαλιλαῖος ἐν ταῖς ἡμέραις* (ib. 6, 9).

Act. 7, 28 *ἦν δυνατὸς ἐν λόγοις καὶ ἔργοις!*

Dativ zastupuje i *medium*. Jo 19, 17 *βαστάζων ἑαυτῷ τὸν σταυρὸν ἐξῆλθεν* (m. *βασταζόμενος*).

Akusativ.

Vedle *předmětu*, na který činnost přechází (*ἄγειν τινά, εὖ* nebo *κακῶς ποιεῖν, λέγειν τινά*), a *výsledku* činnosti (*ὀρύξαι τάφον*), značí akusativ i *cíl* a *rozsah* (časový i místní). V N. Zákoně mimo to se rozšířil na újmu genitivu a dativu:

a) m. gen. Apc. 5, 13 ***πάντα*** *ἤκουσα λέγοντας* (m. *πάντων ... λεγόντων*);

Jo. 2, 9 *ἐγεύσατο τὸ ὕδωρ ὁ ἀρχιτρίκλινος* (m. *τοῦ ὕδατος*);

b) m. dat. Act. 27, 22 *παραινῶ ὑμᾶς εὐθυμεῖν* (m. *ὑμῖν*);

1. Cor. 7, 31 *οἱ χρώμενοι τὸν κόσμον* (m. *τῷ κόσμῳ*).

Zvláštností ř. akusativu: *a*) ak. *vztahu* (*ὄνομα* — jménem, *φύσιν* — povahou, přirozeností, *γένος* — rodem);

b) dvojí akusativ závislý na jednom časoslově: *ποιεῖν, διδάσκειν, αἰτεῖν* (žádati někoho za něco), *ἀφαιρεῖσθαι τινά τι* (zbaviti někoho něčeho);

ad *a*) prvý je zatlačován dativem: Ac 7, 51 *σκληροτράχηλοι καὶ ἀπερίτμητοι καρδίαις καὶ ὠσίν!* ib. 14, 8: *ἀδύνατος τοῖς ποσίν.*

ad *b*) druhý Mt. 4, 19 *ποιήσω ὑμᾶς ἁλεεῖς* (lovce), ale i s předlož. *εἰς:* Mt. 21, 46 *ἐφοβήθησαν τ. ὄχλους, ἐπεὶ εἰς προφήτην αὐτὸν εἶχον*;

Srov. časté *ὡς ἀπὸ* místo ak. Jo. 11, 18: *ἦν ἡ Βηθανία ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων ὡς ἀπὸ σταδίων δεκαπέντε.*

4. Předložky.

Některé předložky v *κοινὴ* se stávají oblíbenějšími, než byly u klasiků, jiné zanikají nebo mění smysl:

1. Oblíbeny jsou zejména *ἐκ* (*ἐξ*) a *ἀπό*, které přebírají úkol genitivu jak partitivního, tak ablativního: Jo. 16, 17 *εἶπον ἐκ τῶν μαθητῶν αὐτοῦ*; Lc. 21, 11 *θανατώσουσιν ἐξ ὑμῶν*; Heb. 12, 15 *μή τις ὑστερῶν ἀπὸ τῆς χάριτος*; též 1. Cor. 1, 7 *ἐν μηδενὶ χαρίσματι!*

2. Řídnou *ἀντί, ἀμφί*; *ἀνά* původně na, vzhůru (*ἀναβαίνω* = vystupuji), nyní má smysl distributivní *po*: Mt. 20, 10 *ἔλαβον ἀνὰ δηνάριον* (po denáru).

3. Zaměňují se: *εἰς* — *ἐν* (v Papyrech Fajum *ἐν* s ak., *εἰς* s dat. Stud. Pont.) Act. 9, 28 *εἰσπορευόμενος καὶ ἐκπορευόμενος εἰς*

Ἱερουσαλήμ, Mr 1, 21 *ἐδίδασκεν εἰς τὴν συναγωγήν* cod. *A* (*B* dat.); *ὁ εἰς τὸν ἀγρον* Mr. 13, 16 Vulg. qui in agro erit; podobně: *παρά* (u) — *πρός* (ku) s ak. Mt. 21, 25 *διελογίζοντο παρ' ἑαυτοῖς*[1]); Mr. 11, 31 *δ. πρὸς ἑαυτούς*; Ac. 5, 10 *ἔθαψαν αὐτὴν πρὸς τ. ἄνδρα αὐτῆς.* Předložka *ἐπί* (kde) mívá m. gen. dat. i akusativ: Mt. 9, 9 *καθήμενον ἐπὶ τὸ τελώνιον*; *σύν* se váže i s genitivem: *σὺν Σίου καὶ Ἀννίου ἀδελφῶν Latyschev* Inser. Ponti II. 301, 401.

5. Časoslovo (přísudek).

1. Řeč hellenistická kolísá i v užívání *media* (r. středního sloves); někdy ho užívá: Mc. 10, 38 *Οὐκ οἴδατε, τί αἰτεῖσθε*; Ac. 9, 24 *παρετηροῦντο τὰς πύλας*; ale *a*) někdy se spokojí s *aktivem* na místě media (futura): *ἐπαινέω* (*ἐπαινήσω*), *διώκω* — *διώξω, θαυμάζω* — *θαυμάσω, γινώσκω* — *ἀναγνώσω, κλαύω* — *κλαύσω*; Mt. 33, 34 *διώξετε ἀπὸ πόλεως εἰς πόλιν* (totéž Lc. 11, 49). Lc. 6, 25 *κλαύσετε*; totéž Jo. 16, 20 *κλαύσετε καὶ θρηνήσετε ὑμεῖς*;

b) tvary passivní zatlačují medium (*ἀποκριθήσομαι, ἀπεκρίθην* m. *ἀποκρινοῦμαι, ἀπεκρινάμην*). Ac. 8, 28 *ἀποκριθεὶς δὲ ὁ Σίμων*; ib. 2, 14 *στραθεὶς ὁ Πέτρος* (m. *στάς*), cfr. Ac. 9, 39 *Ἀναστὰς δὲ ὁ Πέτρος*;

c) deponentia mění se v aktiva a opačně: Mc. 14, 47 *εἷς δέ τις σπασάμενος τὴν μάχαιραν*; Mt. 26, 51 *ἀνέσπασε τ. μάχαιραν αὐτοῦ*; (srov. výše u dativu).

2. Není důsledná v užívání časů jako ř. klasická; imperfektum se čte m. aoristu i opačně (*ἐπαίνουν* m. *ἐπῄνεσαν* zemřeli); perfektum m. aoristu (*ἐγρήγορα* m. *ἐγρηγόρησα*, srov. Wilcken: Epistulae privatae gr., Lipsiae 1911, 149—150.

Zvláštnosti:

a) Koine si vytvořila futuristické *presens*; libujíc si v živých formách ve vypravování, užívá presentu m. futura: Apoc. 2, 22: *ἰδοὺ βάλλω αὐτὴν εἰς κλίνην καὶ μοιχεύοντας μετ' αὐτῆς εἰς θλῖψιν μεγάλην ἐὰν μὴ μετανοήσουσιν ἐκ τῶν ἔργων αὐτῆς καὶ τὰ τέκνα αὐτῆς ἐν θανάτῳ*; Jo 15, 6: *συνάγουσιν αὐτὰ καὶ εἰς τὸ πῦρ βάλλουσιν, καὶ καίεται!*

b) vytvořila si (zvláštní tvary) pro perfektum presens: *ἔσχηκα τεθαύμακα*: Ro. 5, 2: *προσαγωγὴν ἐσχήκαμεν τῇ πίστει εἰς τὴν χάριν*; u Epikteta *τεθαύμακα* 4, 9; u Diodora *μέμνηκα* 1, 31.

[1]) S tím souvisí i nestejné překlady řeckého *πρὸς*, na př. *πρὸς τὸν Θεόν* se překládalo v staroslovanských textech *къ богоу* i *отъ бога*; je v tom záměna předložek *πρὸς — παρά*.

Způsoby časoslova.

Obecně lze říci, že v *κοινὴ* přibývá konjunktivu na úkor klasického optativu; infinitivu a participií zdánlivě přibývá, ve skutečnosti obojího ubývá (Rademacher).

Indikativ.

a) I. vyjadřuje skutečnost; *co není skutečné*, vyjadřuje ř. *minulosti*; k jemnějšímu vyjádření neskutečnosti spojovalo se *ἄν* s imperfektem pro neskutečnost v přítomnosti, *ἄν* s aoristem (perf. i plusquamperf.) pro neskutečnost v minulosti:

α) Imperf. Jo. 5, 46 *εἰ γὰρ ἐπιστεύετε Μωυσεῖ, ἐπιστεύετε ἂν ἐμοί*;

β) Aorist I. Cor. 2, 8 *εἰ γὰρ ἔγνωσαν, οὐκ ἂν τὸν κύριον τῆς δόξης ἐσταύρωσαν*; 1. Jo 2, 19 *εἰ γὰρ ἐξ ἡμῶν ἦσαν, μεμενήκεισαν ἂν μεθ' ἡμῶν*.

b) Indikativem aoristi vyjadřuje se *přání nesplnitelné*: 1. Cor. 4, 8: *ὄφελον ἐβασιλεύσατε!* Gal. 4, 20 *ἤθελον παρεῖναι πρὸς ὑμᾶς* (m. *ἤθελόμι ἄν*); indikativem futuri *přání splnitelné:* Gal. 5, 12 *Ὄφελον καὶ ἀποκόψονται οἱ ἀναστατοῦντες ὑμᾶς*.

Konjunktiv.

K. vyjadřuje *a*) vybídnutí (adhortativus), *b*) zákaz (prohibitivus), *c*) uvažování (deliberativus).

ad *a*) Mc. 12, 7 *δεῦτε, ἀποκτείνωμεν*; *b*) 2. Thes. 2, 3 *μή τις ὑμᾶς ἐξαπατήσῃ*;

c) Mc. 12, 14 *δῶμεν ἢ μὴ δῶμεν κῆνσον καίσαρι*.

Zvláštnost *κοινή*: vyjadřuje konjunktivem (obyč. aor.) *přání* místo klasického optativu: Rut 1, 9: *δῴη ὑμῖν κύριος καὶ ἀνάπαυσιν εὕρητε* (*δῴη — δῴῃ*); nebo *úmysl* něco činiti: *δεῦρο, δείξω σοι τὸ κρίμα τῆς πορνῆς* Ap. 17, 1.

Ve větách vedlejších stává konjunktiv jak po čase hlavním, tak po vedlejším:

a) v *účelných*: Mt. 5, 23 *παρεκάλει αὐτον . . . ἵνα ἐλθὼν ἐπιθῇς τὰς χεῖρας αὐτῇ, ἵνα σωθῇ καὶ ζήσῃ*;

b) v *podmínečných*: Jo. 13, 7 *μακάριοί ἐστε, ἐὰν ποιῆτε αὐτά*; Mr. 3, 24 *οὐ δύναται σταθῆναι ἡ βασιλεία ἐκείνη, ἐὰν βασιλεία ἐφ' ἑαυτὴν μερισθῇ*;

c) ve *vztažných*: Lc. 22, 11 *ποῦ ἐστὶν τὸ κατάλυμα, ὅπου τὸ πάσχα φάγω*;

Imperativ.

Mluva obecná oplývá imperativy aoristi proti imp. presentnímu; jednodobostí vyjadřuje se tu *úsilněji* rozkaz nebo přání, nežli imperativem presentis. Jak v Otčenáši, tak ve všech liturgiích východních skoro výlučně se čte imperativ aoristi.

Infinitiv.

I. vyjadřuje činnost bez rázovitého určení; může být podmětem, předmětem, a s členem nebo předložkou vyjadřuje všecky vztahy:

čas: Ac. 1, 3 *μετὰ τὸ παθεῖν αὐτόν*; Lc. 1, 8 *ἐγένετο ἐν τῷ ἱερατεύειν αὐτόν*;

účel: Mat. *οὐκ ἦλθον καταλῦσαι (τὸν νόμον) ἀλλὰ πληρῶσαι*;

následek: Apoc. 5, 5 *ἐνίκησεν ὁ λέων ἀνοῖξαι τὸ βιβλίον*.

Ve vedlejších větách nejen po ὥστε (Mar. 9, 26 *ἐγένετο ὥσει νεκρός, ὥστε πολλοὺς λέγειν, ὅτι ἀπέθανε*), ale i po πρίν: Mt. 26, 34 *πρὶν ἀλέκτορα φωνῆσαι, τρὶς ἀπαρνήῃ με*; ale i: 1. Petr. 5, 8 *ὁ ἀντίδικος ὑμῶν περιπατεῖ ζητῶν, τινα καταπιεῖν*.

Ve skutečnosti však v *κοινὴ* ubývá infinitivu, protože jsou tu možné i vazby se spojkami (zejména u sv. Jana a Matouše):

Lc. 1, 43 *πόθεν μοι τοῦτο, ἵνα ἔλθῃ ἡ μήτηρ . . . πρὸς ἐμέ*;

Jo 16, 2 *ἔρχεται ὥρα, ἵνα πᾶς ὁ ἀποκτείνας ὑμᾶς δόξῃ λατρείαν προσφέρειν τῷ θεῷ*.

Participium.

V řeč. hellenistické se opisují původní tvary *prosté* participiem s pomocným slovesem, které rádo vypadává:

2 Cor. 8, 19 *συνεπέμψαμεν δὲ τὸν ἀδελφὸν . . . χειροτονηθεὶς (ἐστιν) ὑπὸ τῶν ἐκκλησιῶν*; Apoc. 1, 14 *ἡ δὲ κεφαλὴ αὐτοῦ καὶ αἱ τρίχες λευκαί . . . καὶ ἔχων ἐν τῇ δεξιᾷ αὐτοῦ ἀστέρας ἑπτά*.

Ale za to roste p. doplňujícího při časosl. býti, jednati, čiti, poznávati (u Luk. a Pavla zůstává):

Mr. 5, 29 *ἔγνω τῷ σώματι, ὅτι ἰαται ἀπὸ τῆς μάστιγος* (m. *ἰάσεως*).

Ac. 7, 12 *ἀκούσας Ἰακὼβ ὄντα σῖτα εἰς Αἴγυπτον!* Lc. 8, 46 *ἔγνων δύναμιν ἐξεληλυθυῖαν ἀπ' ἐμοῦ*.

3. Zápory.

Ve větě nezávislé *οὐ* popírá indikativ, *μή* všecky ostatní způsoby (Blassův kánon); ve větách vedlejších je veliký zmatek: *μή*

zůstává jen při konjunktivu ve větách účelných, kdežto *οὐ* se dere do popředí v podmínkových.

Pro zesílení záporu se z. i zdvojuje: Mt. 24, 4 *οὐδ' οὐ μὴ γένηται.*

7. Spojky.

1. *ἵνα* bývá nejen účelné, i výsledné (že): Jo 17, 3 *αὕτη ἐστὶ ἡ ζωὴ, ἵνα γινώσκωσι σε* (zatlačuje spojku *ὅπως*);

2. *ὥστε* původně výsledné bývá i účelné: Mt. 27, 1 *συμβούλιον ἔλαβον πάντες οἱ ἀρχιερεῖς . . . ὥστε θανατῶσαι αὐτόν.*

3. *ὅτι* bývá nejen příčinné, ale i výsledné: Jo. 3, 16 *ἠγάπησεν ὁ Θεὸς τὸν κόσμον, ὅτι τὸν υἱὸν τὸν μονογενῆ ἔδωκεν.*

Zaměňují se *εἰ* — *ἐὰν* a mívají při sobě i indikativ: 1 Jo. 5, 15 *ἐὰν οἴδαμεν; ὅτι ἀκούει ἡμῶν*; ale tamže v. 14 *ἐάν τι αἰτώμεθα κατὰ τὸ θέλημα αὐτοῦ ἀκούει ἡμῶν.*

Podobně *ὅτε* — *ὅταν*; původní časové *ἐπεὶ* mívá smysl příčinný (*ἐπειδή*).

Část třetí.

STYLISTICKÉ ZVLÁŠTNOSTI POSV. KNIH N. ZÁKONA

Kromě skladby našich autorů, která si všímá obecných pravidel a forem vyjadřovacích, jsou pozoruhodné i jejich osobní (individuelní) prvky neboli sloh. Hagiografové N. Zákona píší celkem prostou řečí lidovou ve větách jednoduchých, souřadných nebo podřadných, zřídka ve větách složených (v souvětí[1]). To platí i o sv. Lukáši, který, jak bylo řečeno, jazykově se cení nejvýše; jen sv. Matouš a Pavel pěstují prosu umělou.

Obecně si všimněme těchto méně zvyklých obratů:

1. hagiografové uvádějí leckdys řeč přímou spojkou *ὅτι* (někdy bylo i klasicky tak; viz Jan 10, 36 *ὑμεῖς λέγετε, ὅτι βλασφήμεις*;

2. místo věty podřadné přiřadují řeč přímou: Luc. 14, 18 *ἐρωτῶ σε, ἔχε με παρῃτημένον.* Rom. 13, 3 *θέλεις δὲ μὴ φοβεῖσθαι τὴν ἐξουσίαν; τὸ ἀγαθὸν ποίει.*

Jednotlivosti.

Sv. Marek: 1. Nejčastěji přiřaďuje spojkou *καὶ* (¹), což je zřejmý hebraismus; v I. hl. 30krát, v II. a III. více než 25krát, nehledíc k časté spojce *καὶ* mezi jednotlivými slovy. Mar. 12, 12 *καὶ ἐζήτουν αὐτὸν κρατῆσαι, καὶ ἐφοβήθησαν τὸν ὄχλον* (Luc. má zde již *ἐφοβ. δὲ*). Mr. 15, 25 *καὶ ἦν ὥρα τρίτη, καὶ ἐσταύρωσαν αὐτόν* (místo spojky časové).

2. Užívá též asyndeta: Mr. 2, 11: *ἔγειρε, ἆρον τὸν κράβαττόν σου* — 4, 39 *σιώπα, πεφίμωσο!*

Sv. Matouš. 1. Podobně jako Marek, přiřaďuje i on spojkou *καὶ* neb *asyndetem*, zejména však spojkami časovými: *τότε, ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ* (*ὥρᾳ*), *ἀπὸ τότε, μέτα τοῦτο, εἶτα, ἔπειτα, ἔτι, πάλιν*; Mt. 2, 7: *τότε Ἡρῴδης λαθρὰ καλέσας τοὺς μαγούς . . .* 16 *τότε Ἡ. ἰδών . . .* 17 *τότε ἐπληρώθη τὸ ῥηθὲν διὰ Ἰερεμίου . . .*; 3, 5, 13, 15; 4, 1, 5, 10. Mt. 12 1 *ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ ἐπορεύθη ὁ Ἰησοῦς*; 14, 1; 18 1: *ἐν ἐκείνῃ τῇ ὥρᾳ προσῆλθον οἱ μαθηταὶ τῷ Ἰησοῦ.*

[1]) Srov. Luk. 1 1–4; Act. 1, 1–3, 15, 24–26.

2. Asyndeta užívá zejména ve výrocích a předpisech: 5, 3–7 stále: *Μακάριοι οἱ πτωχοί . . . μακάριοι οἱ πενθοῦντες . . .* 21 *Ἠκούσατε ὅτι ἐρρέθη τοῖς ἀρχαίοις · οὐ φονεύσεις . . .* 27, 31, 33, 38 atd.

3. Sv. Matouš pěstuje i prosu umělou (viz níže).

Sv. Lukáš píše nejpečlivěji. 1. Setřel nejeden arameism Markův, ale mimo oba prology (Ev. i Ak.) přiřaďuje i on velmi často spojkou *καί*: Lc. 1, 49 *ὁ δυνατός, καὶ ἅγιον τὸ ὄνομα αὐτοῦ* (m. relativa); i v čele závětí: *καὶ ὅτε ἐπλήσθησαν αἱ ἡμέραι τοῦ καθαρισμοῦ αὐτῶν . . .* 2, 21, 22; 38, 39 a j. v.

2. Začátek evangelia sv. Lukáše je vzor periody, též začátek apoštolského dekretu Sk. 15, 24–29; jinak však zanedbává i on prosu umělou.

Sv. Jan si libuje v přiřaďování vět spojkou *καί* (!), ale často se jí vyhýbá užíváním částic *τέ, δέ, οὖν, γάρ* i asyndeta, nehledíc k podřaďovacím vazbám s *ὅτι*, relativem a participiem:

Jo. 4, 1 *Ὡς οὖν ἔγνω ὁ κύριος . . .* 4 *ἔδει δὲ αὐτὸν διέρχεσθαι . . .* 5 *ἔρχεται οὖν εἰς πόλιν . . .* 6 *Ἦν δὲ ἐκεῖ πηγὴ τοῦ Ἰακώβ · ὁ οὖν Ἰησοῦς κεκοπιακὼς ἐκ τ. ὁδοιπορίας ἐκαθέζετο*; asyndeton v. 9 *λέγει οὖν αὐτῷ ἡ γυνή: Πῶς σύ . . .*

2. Ve vypravování staví rád vedlejší větu (účelnou i vztažnou) v čelo: Joh. 19, 28 *ἵνα τελειωθῇ ἡ γραφή, λέγει δίψω*. Joh. 10, 36 *ὃν πατὴρ ἡγίασε καὶ ἀπέστειλε ὑμεῖς λέγετε ὅτι βλασφημεῖς*. Jinak píše prostou prosou (soloecismy).

Sv. Pavel. U něho máme dobrou, někdy vybranou řeč lidovou — klasického není tu mnoho, aspoň jednotlivá slova (*ἀκριβεστάτην αἵρεσιν* Sk. 26, 5; attické *ἴσασιν* 26, 4 a zbytky optativu podobně jako u sv. Luky.

Přiřaďuje 1. participiem, relativem; spojkou *ὅτι*, často však unavuje a činí řeč méně přehlednou než při prostém *καί*: Rom. 9, 1–5 *Ἀλήθειαν λέγω ἐν Χριστῷ, οὐ ψεύδομαι, συμμαρτυρούσης μοι τῆς συνειδήσεως μου ἐν πνεύματι ἁγίῳ · ὅτι λύπη μοί ἐστιν μεγάλη . . . ηὐχόμην γὰρ ἀνάθεμα εἶναι αὐτὸς ἐγὼ ἀπὸ τ. Χριστοῦ ὑπὲρ τ. ἀδελφῶν μου, τῶν . . .*

2. Asyndeta má klasické příklady: I. Kor. 7, 27 *δέδεσαι γυναικί | μὴ ζήτει λύσιν || λέλυσαι ἀπὸ γυναικὸς | μὴ ζήτει γυναῖκα.*

3. Časté periody sv. Pavla, jinde řídké, jsou známka prosy umělé, stejně jako řečnické obraty. Řím. 1, 13 *οὐ θέλω δὲ ὑμᾶς ἀγνοεῖν, ἀδελφοί, ὅτι πολλάκις προεθέμην ἐλθεῖν πρὸς ὑμᾶς, καὶ ἐκωλύθην ἄχρι τοῦ δεῦρο, ἵνα τινὰ καρπὸν σχῶ καὶ ἐν ὑμῖν καὶ ἐν τοῖς λοιποῖς ἔθνεσιν.*

Ukázky umělé prosy hagiografů novozákonních.

Kromě složených vět jsou známkou prosy umělé t. zv. řečnické figury (*σχήματα*), a to *a*) f. slovní (*σχ. λέξεως*): synonyma, paronomasia neboli blízké opakování slov (Mt. 21 41 *κακοὺς κακῶς ἀπολέσει*), homoioteleuton neboli podobné zakončení: Rom. 12, 15 *χαίρειν μετὰ χαιρόντων, κλαίειν μετὰ κλαιόντων*; obměna pořádku slov a pod.

b) F. myšlení neboli věcné (*σχ. διανοίας*): antithesis, paralely a pod. U Židů byl oblíbený paralelismus věcný (viz u Siracha 51 kapitol), který vyjadřoval jednu a touž myšlenku dvěma i více členy větními; byl *prostý, synthetický* nebo *antithetický*. Něco podobného máme i v knihách Nov. Zákona.

Ze spisovatelů novozákonních, zejména evangelista Matouš a sv. Pavel užívají ve svých spisech hojně řečnických figur nejen slovních, i věcných (paralelismů).

Příklady paralelismu *prostého*:

I Kor. 7, 4: *ἡ γυνὴ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλὰ ὁ ἀνήρ | ὁμοίως δὲ καὶ ὁ ἀνὴρ τοῦ ἰδίου σώματος οὐκ ἐξουσιάζει, ἀλλὰ ἡ γυνή.*

Mat. 10, 32: *πᾶς οὖν ὅστις ὁμολογήσει ἐν ἐμοὶ ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων, | ὁμολογήσω κἀγὼ ἐν αὐτῷ ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς · |*
ὅστις δ' ἂν ἀρνήσηταί με ἔμπροσθεν τῶν ἀνθρώπων | ἀρνήσομαι κἀγὼ αὐτὸν ἔμπροσθεν τοῦ πατρός μου, τοῦ ἐν τοῖς οὐρανοῖς.

I Cor. 1, 26–29: *Βλέπετε γὰρ τὴν κλῆσιν ὑμῶν ἀδελφοί ·*
ὅτι οὐ πολλοὶ σοφοὶ κατὰ σάρκα, |
οὐ πολλοὶ δυνατοί, οὐ πολλοὶ εὐγενεῖς · | ἀλλὰ τὰ μωρὰ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τοὺς σοφούς, | καὶ τὰ ἀσθενῆ τοῦ κόσμου ἐξελέξατο ὁ θεὸς, ἵνα καταισχύνῃ τὰ ἰσχυρά, | καὶ τὰ ἀγενῆ τοῦ κόσμου καὶ τὰ ἐξουθενημένα ἐξελέξατο ὁ θεὸς καὶ τὰ μὴ ὄντα, | ἵνα τὰ ὄντα καταργήσῃ | ὅπως μὴ καυχήσηται πᾶσα σὰρξ ἐνώπιον τ. θεοῦ.

Příklad paralelismu *synthetického*:

I Kor. 10, 16: *τὸ ποτήριον τῆς εὐλογίας, ὃ εὐλογοῦμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ αἵματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν;*

τὸν ἄρτον, ὃν κλῶμεν, οὐχὶ κοινωνία τοῦ σώματος τοῦ Χριστοῦ ἐστιν;

Mat. 7, 13: *Εἰσέλθατε διὰ τῆς στενῆς πύλης; | ὅτι πλατεῖα ἡ πύλη καὶ εὐρύχωρος ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ἀπώλειαν, | καὶ πολλοί εἰσιν οἱ εἰσερχόμενοι δι' αὐτῆς·*

ὅτι στενὴ ἡ πύλη καὶ τεθλιμμένη ἡ ὁδὸς ἡ ἀπάγουσα εἰς τὴν ζωήν, | καὶ ὀλίγοι εἰσιν οἱ εὑρίσκοντες αὐτήν.

tamtéž v. 24: *Πᾶς οὖν ὅστις ἀκούει μου τοὺς λόγους τούτους καὶ ποιεῖ αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ φρονίμῳ, ὅστις ᾠκοδόμησε τ. οἰκίαν αὐτοῦ ἐπὶ τὴν πέτραν | καὶ κατέβη ἡ βροχή, | καὶ ἦλθον οἱ ποταμοί, | καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέπεσαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ καὶ οὐχ ἔπεσεν· | τεθεμελίωτο γὰρ ἐπὶ τὴν πέτραν.* v. 26: *καὶ πᾶς ὁ ἀκούων μου τοὺς λόγους τούτους καὶ μὴ ποιῶν αὐτούς, ὁμοιωθήσεται ἀνδρὶ μωρῷ, ὅστις ᾠκοδόμησεν αὐτοῦ τ. οἰκίαν ἐπὶ τὴν ἄμμον | καὶ κατέβη ἡ βροχή, | καὶ ἦλθον οἱ ποταμοὶ | καὶ ἔπνευσαν οἱ ἄνεμοι καὶ προσέκοψαν τῇ οἰκίᾳ ἐκείνῃ, καὶ ἔπεσεν· | καὶ ἦν ἡ πτῶσις αὐτῆς μεγάλη.*

Příklad paralelismu *antithetického*:

I Kor. 1, 25: *τὸ μωρὸν τοῦ Θεοῦ | σοφώτερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν· καὶ τὸ ἀσθενὲς τοῦ Θεοῦ | ἰσχυρότερον τῶν ἀνθρώπων ἐστίν.*

Příklad velice umělého paralelismu: Kor. 9 19–22.

a) ἐλεύθερος γὰρ ὢν ἐκ πάντων πᾶσιν ἐμαυτὸν ἐδούλωσα, ἵνα τοὺς πλείονας κερδήσω·
b) καὶ ἐγενόμην τοῖς Ἰουδαίοις ὡς Ἰουδαῖος, ἵνα Ἰουδαίους κερδήσω, |
c) τοῖς ὑπὸ νόμον, ὡς ὑπὸ νόμον, μὴ ὢν αὐτὸς ὑπὸ νόμον, ἵνα τοὺς ὑπὸ νόμον κερδήσω, |
c) τοῖς ἀνόμοις, ὡς ἄνομος, μὴ ὢν ἄνομος Θεοῦ, ἀλλ' ἔννομος Χριστοῦ, ἵνα κερδάνω τοὺς ἀνόμους, |
b) ἐγενόμην τοῖς ἀσθενέσιν ἀσθενής, ἵνα τοὺς ἀσθενεῖς κερδήσω, |
a) τοῖς πᾶσιν γέγονα πάντα, ἵνα πάντως τινὰς κερδήσω.

Kromě těchto umělých forem řeči jsou u sv. Pavla dlouhé věty *přiřaděné* (*ne* periody), spojené relativy, participii, přerušené apostrofami, anakoluty, na něž se hodí srovnání, že je tu posluchač veden jako chodec dlouhým stromořadím, jehož není vidět konec. Srov. Kol. 1, 3–8. *Εὐχαριστοῦμεν τῷ θεῷ καὶ πατρὶ· τοῦ Κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ πάντοτε περὶ ὑμῶν προσευχόμενοι, ἀκούσαντες τὴν πίστιν ὑμῶν ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ καὶ τὴν ἀγάπην, ἣν ἔχετε εἰς πάντας τοὺς ἁγίους διὰ τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκειμένην ὑμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς,*

ἣν προηκούσατε ἐν τῷ λόγῳ τῆς ἀληθείας τοῦ εὐαγγελίου τοῦ παρόντος εἰς ὑμᾶς, καθὼς καὶ ἐν παντὶ τῷ κόσμῳ ἐστὶν καρποφορούμενον καὶ αὐξανόμενον, καθὼς καὶ ἐν ὑμῖν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἠκούσατε καὶ ἐπέγνωτε τὴν χάριν τοῦ Θεοῦ ἐν ἀληθείᾳ· καθὼς ἐμάθετε ἀπὸ Ἐπαφρᾶ, τοῦ ἀγαπητοῦ συνδούλου ἡμῶν, ὅς ἐστιν πιστὸς ὑπὲρ ἡμῶν διάκονος τοῦ Χριστοῦ, ὁ καὶ δηλώσας ἡμῖν τὴν ὑμῶν ἀγάπην ἐν πνεύματι.

Jakýsi druh paralelismu, jemuž však chybí rozčlenění, je v I Tim. 3, 16:

Μέγα ἐστὶν τὸ τῆς εὐσεβείας μυστήριον·
ὃς ἐφανερώθη ἐν σαρκί,
ἐδικαιώθη ἐν πνεύματι,
ὤφθη ἀγγέλοις,
ἐκηρύχθη ἐν ἔθνεσιν,
ἐπιστεύθη ἐν κόσμῳ
ἀνελήμφθη ἐν δόξῃ.

Řek by nenapsal v šesti kólech po sobě jdoucích sloveso v čelo věty (*hebraism*) Srov. Jo. 37, 17; Mat. 6, 9 a pod.

Z autorů menších spisů novozákonních viz některé paralelismy u *sv. Jakuba:*

1, 19 *ταχὺς εἰς τὸ ἀκοῦσαι, | βραδὺς εἰς τὸ λαλῆσαι·*

1, 9 *καυχάσθω ὁ ταπεινὸς ἐν τῷ ὕψει αὐτοῦ, | ὁ δὲ πλούσιος ἐν τῇ ταπεινώσει αὐτοῦ.*

3, 9 *ἐν αὐτῇ εὐλογοῦμεν τὸν κύριον | ἐν αὐτῇ καταρώμεθα τ. ἀνθρώπους..*

4, 8 *καθαρίσατε χεῖρας ἁμαρτωλοί, | καὶ ἁγνίσατε καρδίας δίψυχοι.*[1])

---

[1]) Upozorňuji na články prof. dra. *I. Hejčla:* K rytmické skladbě listu sv. Jakuba, v ČKD. z r. 1932 str. 10–24, 154—165.
Téhož: Eurytmie listu sv. Judy, tamtéž str. 273—280; jakož i jeho pojednání o básnictví hebrejském v České Bibli, III str. 780—783.

SLOVNÍČEK.

ἀγαθός 3 bonus, dobrý
ἀγαπάω diligo 3, miluji
ἀγάπη ἡ amor, láska, plur. hody
ἀγαπητός -όν dilectus, milý
ἀγενής -ές ignobilis, neurozený
ἀγγέλλω annuntio 1, zvěstuji
ἄγγελος ὁ nuntius, posel
ἁγιάζω sanctifico, světím
ἅγιος 3 sanctus, svatý
ἁγνίζω purifico 1, sanctifico 1, čistím, posvěcuji
ἀγνοέω nescio, nevím
ἄγω duco 3, vedu
ἀδελφή ἡ soror, sestra
ἀδελφός ὁ frater, bratr
ἀεί semper, vždycky
αἷμα -ματος τό sanguis, krev
αἵρεσις -σεως secta, zvolení, dobytí, sekta
αἱρέω irr. assumo 3, beru
αἴρω irr. tollo, zdvihám
αἰτέω peto 3, žádám; med. žádám si
αἰών -νος ὁ saeculum, věk
αἰώνιος 2 i 3 aeternus, věčný
ἀκολουθέω sequor, následuji
ἀκούω audio, slyším
ἀκριβής -ές accuratus, certus, přesný, jistý
ἀκριβῶς assidue, pilně
ἄλαλος 2 mutus, němý
ἀλέκτωρ -ρος ὁ gallus, kohout
ἀλήθεια ἡ veritas, pravda
ἀληθής -θοῦς 2 veridicus, pravdomluvný, pravdivý
ἁλιεύς ὁ piscator, rybář
ἁμαρτάνω irr. pecco 1, hřeším, chybuji
ἁμαρτία ἡ peccatum, chyba, hřích
ἁμαρτωλός ὁ peccator, hříšník
ἄμμος ὁ arena, písek
ἀμφιέννυμι vestio 4, oblékám
ἀνά vzhůru, po (po denáru)
ἀναγινώσκω lego 3, čtu
ἀνάθεμα -ματος τό anathema,
ἀνάπαυσις -εως ἡ requies, odpočinek, pokoj
ἀνασπάω evagino 1, tasím
ἀνάστασις -σεως ἡ resurrectio, vzkříšení
ἀναστατόω conturbo 1, pobuřuji
ἄνεμος ὁ ventus, vítr (srov. animus)
ἀνήρ ἀνδρός ὁ vir, muž
ἄνθρωπος ὁ homo, člověk
ἀνοίγω irr. operio 4, otvírám
ἄνομος 2 sine lege, bez zákona
ἀντίδικος ὁ adversarius, nepřítel
ἀπαρνέομαι (ἀρνέομαι) nego 1, zapírám
ἀπέρχομαι irr. abeo, odcházím
ἀπέχω disto 1, jsem vzdálen
ἀπιστία ἡ infidelitas, nevěra
ἀπό cum gen. ab, od
ἀποθνήσκω irr. morior, umírám
ἀποκόπτω abscindo 3, odřezávám
ἀποκρίνομαι respondeo 2, odpovídám
ἀποκτείνω irr. occīdo, zabíjím
ἀπόλλυμι irr. deleo, hubím
ἀπολύω dimitto 3, propouštím

ἀπόστολος ὁ apostolus, posel
ἅπτω accendo 3, rozžíhám
ἀπώλεια ἡ interitus, zahynutí
ἄρα ergo, tedy, nuže
ἀρέσκω irr. placeo 2, líbím se
ἀριθμός ὁ numerus, číslo
ἄρτος ὁ panis, chléb
ἀρχή ἡ initium, počátek, vláda
ἄρχομαι incipio 3, počínám, vládnu
ἄρχων -ντος regens, vládce
ἀσθενής -ές debilis, slabý
ἀστήρ -έρος ὁ stella, hvězda
αὐτός -ή -τό ipse, on, sám
ἀφαιρέω cfr. αἱρέω, -ρέομαι odnímám
ἄφεσις -σεως ἡ remissio, odpuštění
ἀφίημι dimitto, odpouštím
ἄφρων -νος 2 amens, insipiens, nemoudrý

βαίνω irr. gradior 3, kráčím
βάλλω iacio 3, vrhám
βαπτίζω baptizo 1, ponořuji, křtím
βασιλεία ἡ regnum, království
βασιλεύς -λέως ὁ rex, král
βασιλεύω regno 1, kraluji
βαστάζω fero, nesu
βιβλίον τό libellus, knížka
βίβλος ἡ liber, kniha
βλάπτω noceo 2, škodím
βλασφημέω blasphemo 1, rouhám se
βλέπω aspicio 3, hledím
βούλομαι volo, chci
βραδύς -εῖα -ύ tardus, váhavý
βροχή ἡ pluvia, dešť

γαστήρ -τρός ἡ gaster, uterus, žaludek, útroba
γείτων -τονος ὁ ἡ vicinus, soused
γελάω rideo, směji se
γενεά ᾶς ἡ generatio, pokolení
γεννάω gigno 3, rodím
γένος γένους τό genus, rod
γεύομαι gusto 1, okouším
γῆ ἡ terra, země
γίνομαι irr. fio, stávám se
γινώσκω irr. cognosco 3, poznávám
γλῶσσα ἡ lingua, jazyk, řeč
γνῶσις -σεως ἡ cognitio, poznání
γογγίζω murmuro 1, reptám
γονεύς ὁ generator, otec; plur. rodiče
γόνυ -νατος τό genu, koleno
γραμματεύς ὁ scriba, písař
γράφω scribo 3, píši
γυνή -ναικός ἡ mulier, žena
γύψ γυπός ὁ vultur, sup

δείκνυμι monstro 1, ukazuji
δέκα decem, deset
δέομαι rogo 1, potřebuji, žádám; δεῖ opportet
δεσπότης ὁ dominus, pán
δεῦτε — δεῦρο age, nuže!
δέω ligo 1, váži
δηνάριον τό denarius, dinar
διά cum gen. per, skrze; cum acc. διὰ τί cur, proč
διακονέω servio 4, sloužím
διάκονος ὁ servus, sluha
διαλογίζομαι sermonem confero 3, uvažuji, rozmlouvám
διανοία ἡ mens, mysl
διάφορος -ον differens, různý
διδάσκαλος ὁ magister, učitel
διδάσκω doceo 2, učím
διδαχή ἡ doctrina, učení
δίδωμι do 1, dávám
διέρχομαι pertranseo 4, procházím
δίκαιος 3 i 2 iustus, spravedlivý
δικαιοσύνη ἡ iustitia, spravedlnost
διψάω sitio, žízním
δίψυχος duplex animo, dvojité mysli
διώκω persequor 3, pronásleduji

δόξα ἡ gloria, sláva, mínění
δοῦλος ὁ servus, sluha
δουλόω servum facere, podrobuji
δύναμαι posum, mohu
δύναμις ἡ -εως potestas, síla
δυνατός 3 potens, mocný
δύο duo, dva nom. gen. acc., δυσί dvěma
δύω mergo 3, nořím; δύομαι oblékám se

ἐγγίζω appropinquo 1, blížím se
ἐγγύς adv. proxime, blízko; ἔγγιστα proxime, nejblíže
ἐγείρω expergefacio, budím
ἐγώ ego, já;
ἐμοῦ μου, mne
ἐμοί μοι, mně mi
ἐμέ με, mne mě
ἔθνος τό populus, národ
ἔθος τό mos, zvyk, obyčej
εἰ, εἰ ἄν, ἐὰν si, jestliže
εἴκοσι viginti, dvacet
εἰς in cum acc. do, na, k; zaměňuje se s ἐν in, v, na
εἰρήνη ἡ pax, mír
εἰρηνοποιός = εἰρηνικός 3, pacificus, pokojný
εἰμί, εἶναι sum, jsem
εἶμι (ἔπειμι — ἐπιέναι) venio, jdu; ἐπιών nastávající
εἷς, μία, ἕν, gen. ἑνός unus, jeden
εἰσέρχομαι ingredior, vcházím
ἐκ, před samohl. ἐξ, lat. ex, s gen. z (čeho)
ἑκατόν (ρ′) centum, sto
ἕκαστος 3 omnis, každý
ἐκβάλλω eicio 3, vyháním
ἐκεῖνος 3 ille, onen
ἐκκλάω infringo 3, odlamuji
ἐκκλησία ἡ congregatio, sbor
ἐκλέγω eligo 3, volím si
ἐκπλήσσω excutio, pas. miror, děsím se, divím se
ἐκπορεύομαι egredior 3, vycházím
ἐκχέω (-χύνω) irr. effundo 3, vylévám
ἐλέγχω arguo 3, usvědčuji
ἐλεέω misereor 2, smilovávám se
ἐλεήμων -ον misericors, milosrdný
ἐλεύθερος 3 i 2 liber, svobodný
ἕνεκεν = ἕνεκα propter, cum gen., pro, k vůli
ἐνθυμέομαι cogito 1, pomýšlím
ἐννέα novem, devět
ἔννομος 2 secundum legem, poddaný (zákonu)
ἐνταφιάζω sepelio 4, pohřbívám; cfr. τάφος
ἐντολή ἡ praeceptum, přikázaní
ἐνώπιον coram, před očima, v očích
ἕξ sex, šest
ἐξαπατάω (ἀπατάω) fallo 3, klamu
ἐξουδενόω (-θενόω) contemno 3, tupím
ἐξουσία ἡ potestas, moc
ἐξουσιάζω potestatem habeo, mám moc
ἔξω extra, vně
ἐπαγγελία ἡ annuntiatio, promissio, zvěst, zaslíbení
ἐπάν = ἐπεὶ ἄν cum, když, až
ἐπί cum gen. in, na; cum dat. super, nad, na; cum acc. in, na
ἐπιμέλομαι curo 1, pečuji
ἐπιμελῶς assidue, pilně, pečlivě
ἐπιούσιος quotidianus, denní; srov. ἐπίων, ἐπίουσα (ἡμέρα)
ἐπιτρέπω cencedo, dovoluji
ἑπτά septem, sedm
ἔργον τό opus, dilo
ἔρημος ἡ solitudo, poušť
ἑρμενεύω interpretor 1, tlumočím
ἔρχομαι gradior 3, jdu
ἐρωτάω quaero 3, interrogo 1, táži se, prosím
ἐσθίω irr. edo 3, jím
ἔσω intus, uvnitř

ἕτερος 3 alter, alius, druhý, jiný
ἔσχατος 3 i 2 novissimus, ultimus, poslední, zadní
εὐαγγέλιον τό evangelium, blahá zvěst, zpráva
εὐγενής -ές generosus, urozený
εὐλογία benedictio, požehnání
εὑρίσκω irr. invenio, nalézám
εὐρύχωρος 2 spatiosus, široký
εὔχομαι voveo, oro, modlím se
ἔχω habeo, mám
ἕως usque, až

ζάω vivo 3, žiji
ζηλόω zelo 1, horlím
ζητέω quaero, hledám
ζωή ἡ vita, život
ζώνυμι cingo 3, opásám

ἡδύς ἡδεῖα ἡδύ libens, iucundus, příjemný; ἥδιστα libentissime, velmi rád
ἡμεῖς nos, my;
ἡμῶν nás,
ἡμῖν nám, ἡμᾶς nás
ἡμέρα ἡ dies, den

θάλασσα ἡ mare, moře
θάνατος ὁ mors, smrt
θανατόω occido 3, usmrcuji
θάπτω sepelio, pohřbívám, srov. τάφος
θαυμάζω miror, divím se
θαυμαστός -ή -όν, mirabilis, divný
θέλημα -ματος τό voluntas, vůle
θέλω volo, chci
θεμελιόω fundo 1, zakládám
Θεός ὁ Deus, Bůh
θλίβω premo 3, tlačím
θλῖψις -εως ἡ tribulatio, soužení
θρηνέω ululo 1, naříkám
θρίξ τριχός ἡ capillus, vlas
θρόνος ὁ thronus, trůn, stolice
θυγάτηρ -τρός ἡ filia, dcera
θυμός ὁ mens, mysl
θύρα (θύρη) ἡ ianua, dveře
θύω offero, obětuji

ἰάομαι sano 1, dep. léčím (i léčím se)
ἴδιος 2 i 3 proprius, vlastní
ἱερατεύω sacerdotio fungor 3, konám službu kněžskou
ἱερεύς ὁ -εως sacerdos, kněz
ἱερόν τό sacellum, chrám, posvátné místo
ἵημι mitto 3, posílám
ἵνα ut, aby, že
ἰσχῡρός 3 fortis, silný
ἵστημι statuo 3, stavím

καθαρισμός ὁ purificatio, očištění
καθαρός 3 mundus, čistý
καθαρίζω purifico 1, očišťuji
καθέζομαι consido, sedám si
καθῆμαι sedeo 2, sedím
καθώς (ὡς) sicut, jako
καίω comburo 3, pálím
καλέω voco 1, volám, zvu
καλός 3 pulcher, krásný
κακός -ή -όν malus, zlý
καρδία ἡ cor, srdce
καρπός ὁ fructus, plod, ovoce
κατά desuper, sub, secundum, s, pod, podle
καταβαίνω descendo 3, sestupuji
καταισχύνω confundo 3, zahanbuji; med. stydím se
καταλείπω derelinquo 3, ostavuji
κατάλυμα -ματος τό diversorium, příbytek
καταλύω solvo 3, ruším
καταπίνω devoro 1, pohlcuji
καταράομαι maledico 3, zlořečím
καταργέω destruo, kazím
καυχάομαι glorior, chlubím se
κερδαίνω irr. lucror 1, získávám
κεφαλή ἡ caput, hlava

κῆνσος ὁ census, daň
κηρύσσω annuntio, hlásám, oznamuji
κλαίω fleo 2, pláči
κλάω frango 3, lámu
κλείς -ειδός ἡ clavis, klíč
κλείω claudo 3, zavírám, zamykám
κλίνω declino 1, kloním
κληρονομέω haeredito 1, dědím, vládnu čím
κλῆσις ἡ -εως vocatio, povolání
κλίνη ἡ lectum, lůžko
κοινός 3 communis, obecný
κοινωνέω communico 1, sdílím
κοινωνία communicatio, společenství
κοπιάω (-άζω) fatigor, jsem unaven (pracuji)
κόσμος ὁ mundus, svět
κράβατος ὁ crabatum, lůžko
κράζω clamo 1, křičím
κρίνω iudico 1, soudím
κρίσις -σεως ἡ iudicium, soud, rozhodování
κτίσις -σεως creatio, creatura, tvoření, tvor
κύριος ὁ dominus, pán
κύων κυνός ὁ i ἡ canis, pes
κωλύω impedio 4, bráním komu

λαθρά clam, tajně
λαλέω loquor, mluvím
λαμβάνω irr. capio 3, beru
λανθάνω irr. lateo, jsem skryt
λαός ὁ populus, lid
λατρεία ἡ obsequium, služba
λέγω dico 3, pravím
λείπω relinquo, zanechávám
λίθος ὁ lapis, kámen
λίτρα ἡ libra
λόγος ὁ verbum, slovo
λοιπός -όν reliquus, ostatní, zbývající
λύπη ἡ tristitia, zármutek
λύσις ἡ solutio, rozvázání
λυχνία ἡ lucerna, svícen
λύχνος ὁ = λυχνία
λύω solvo, rozvazuji, ruším

μαθητής ὁ discipulus, žák
μακάριος 3 beatus, blažený
μάλιστα saepissime, nejvíce, nejčastěji
μανθάνω irr. disco, učím se
μαρτυρέω testor, svědčím
μαρτυρία ἡ testimonium, svědectví
μέγας μεγάλη μέγα magnus, veliký
μέλλω incipio 3, volo, chystám se k čemu; chci *μέλει μοι*
μένω maneo 2, zůstávám
μερίζω divido 3, dělím
μέσος -ση -σον medius, střední
μετά cum gen. cum, s; cum acc. post, po
μετανοέω poenitentiam ago 3, kaji se
μετανοία ἡ poenitentia, pokání
μετέχω communico 1, sdílím
μετοικεσία ἡ transmigratio, stěhování
μίγμα -ματος τό mixtura, směs
μικρός 3 parvus, malý
μιμνήσκω irr. recordor, vzpomínám si
μισέω odi, nenávidím
μνηστεύω desponso 1, ucházím se (o koho)
μονογενής -ές unigenitus, jednorozený
μόνος μόνη μόνον unicus, jediný, sám
μυριάς -άδος ἡ nesčíslný počet; *μύριοι* = 10.000, decem milia
μωρός 3 stultus, pošetilý

νεανίας ὁ iuvenis, mladík
νεανίσκος ὁ iuvenis, mladík
νεκρός ὁ mortuus, cadaver, mrtvý

νεός νεά νεόν novus, nový
νηστεύω ieiuno, postím se
νόμος ὁ lex, zákon
νῦν nunc, nyní
νύξ νυκτός ἡ nox, noc

ὁ — ἡ — τό articulus, člen
ὁδοιπορία ἡ iter, cestování
ὁδός ἡ via, cesta
ὀθόνιον τό linteum, plátno
οἶδα novi, vím
οἰκοδομέω aedifico 1, stavím
οἰκία ἡ domus, dům
οἶκος ὁ domus, dům
ὀκτώ octo, osm
ὅλος 3 totus, všecek, celý
ὄμνυμι (-νύω) iuro 1, přisahám
ὁμοιόω assimilo 1, připodobňuji
ὁμολογέω confiteor 2, vyznávám
ὀνίνημι irr. prosum, prospívám
ὄνομα τό nomen, jméno
ονομάζω nomino, jmenuji
ὅπως ut, aby
ὅρασις -σεως ἡ visio, vidění
ὁράω irr. video 2, vidím
ὄρνις -ιθος ὁ i ἡ passer, pták
ὀρύσσω fodio 3, kopám
ὅς, ἥ, ὅ qui; který, jenž
ὅτι quod, quia; že, protože
οὐά vah, vae, ó (výkřik), běda
οὔπω nondum, ještě ne
οὐράνιος 3 coelestis, nebeský
οὐρανός ὁ coelum, nebe
οὖς ὠτός τό auris, ucho
οὗτος αὕτη τοῦτο hic haec hoc, tento tato toto
οὕτως sic tak
ὀφειλέτης ὁ debitor, dlužník
ὀφείλημα -ματος τό, debitum, dluh, vina
ὀφείλω debeo 2, aor. *ὤφελον*, jsem povinen; *ὤφελον i ὄφελον* utinam, kéž by
ὀφθαλμός ὁ oculus, oko
ὄχλος ὁ turba, zástup

παιδίον τό parvulus, děťátko
πάλιν iterum, opět
παραβολή ἡ parabola, srovnání, podobenství
παραδειγματίζω demonstro 1, ukazuji, na odiv stavím
παραινέω commoneo, radím, napomínám
παραιτέω excuso 1, omlouvám
παράκλησις -σεως ἡ vocatio, volání, útěcha
Παράκλητος ὁ Paraclitus, advocatus, Utěšitel
παραλυτικός -ή -όν paralyticus, ochromený
παραπορεύομαι praetereo, jdu mimo
πάρειμι adsum, jsem tu
πάρθενος ἡ virgo, panna
πᾶς πᾶσα πᾶν, totus, omnis, všecek, celý
πάσχω irr. patior, trpím, snáším
πατάσσω percutio 3, udeřiti
πατήρ -τρός pater, otec
πείθω persuadeo, přesvědčuji
πεινάω esurio, lačním
πειρασμός ὁ tentamen, tentatio, pokušení
πέμπω mitto, posílám
πέντε quinque, pět
περί cum gen. pro, za, o; cum acc. circa, okolo
περιπορεύομαι circumeo, obcházím
περισσεύω opulentum, superfluum esse, nadbytek míti, zbytečným býti
περιτέμνω irr. circumcido, obřezávám
πέτρα ἡ petra, skála
πηγή ἡ fons, studnice
πίμπλημι repleo, plním
πίνω irr. bibo, piji
πίπτω cado 3, padám
πιστεύω credo, věřím
πίστις -εως ἡ fides, víra, věrnost

πλάσσω formo 1, tvořím
πλατύς -τεῖα -τύ spatiosus, prostranný
πλείων -ονος comp. *πολύς*
πλεονάζω opulentum esse, míti nadbytek
πλέω navigo 1, pluji
πληθύνω impleo 2, naplňuji
πλήρης -ες plenus, plný
πληρόω impleo 2, naplňuji
πλοῖον τό navis, loď
πλούσιος 3 dives, bohatý
πνεῦμα τό spiritus, duch
πνέω (*πνεύσω*) flo 1, vanu
ποιέω facio 3, činím
ποῖος ποία ποῖον qualis, jaký
πόλις πόλεως ἡ urbs, město
πολύς πολλή πολύ multus, mnohý
πονηρός 3 malus, zlý; *ὁ πονηρός* ďábel
πορεύομαι gradior 3, jdu
πόρνη ἡ meretrix, nevěstka
πόσος -ον quantus, jak veliký
ποταμός ὁ fluvius, řeka
ποτήριον τό calix, číše
πούς ποδός pēs, noha
πράσσω laboro 1, pracuji
πραῦς -εῖα -αῦ, též *πρᾶος -ον* mitis, mírný, krotký
πρίν antequam, dříve než
πρόβατον τό ovis, ovce
πρός cum acc. ad apud, k, u
προσαγωγή ἡ accessus, přístup
προσδέχομαι accipio, přijímám
προσευχή ἡ oratio, modlitba
προσκόπτω irruo 3, biji do čeho
προσκυνέω adoro 1, klaním se
προσπίπτω irruo 3, obořuji se
προσπορεύομαι advenio 4, přicházím
πρόσωπον τό facies, líce
πρώτος 3, primus, první
προφήτης ὁ propheta, prorok
πτῶσις -σεως ἡ ruina, pád
πτωχός 3 pauper, chudý, žebrák
πύλη ἡ porta, brána
πυνθάνομαι irr. exquiro 3, táži se
πῦρ πυρός τό, ignis, oheň
πωλέω vendo 3, prodávám

ῥεθέν dictum, řečené (od km. *ῥε*, *ῥήτωρ*) srov. *φημί*.
ῥίπτω iacio 3, vrhám
ῥήγνυμι frango 3, lámu
ῥῆμα -ματος τό verbum, slovo
ῥύομαι (*ἐρύω*), eruo 3, libero 1, vytrhuji, osvobozuji

σάββατον τό sabbatum, sobota
σάρξ σαρκός ἡ caro, maso
σαρόω verro, metu, zametám
σημεῖον τό signum, znamení, zázrak
σήμερον hodie, dnes; srov. *ἡμέρα*
σιτίον τό cibus, pokrm; srov. *ὁ σῖτος* obilí
σκολιός 3 pravus, nerovný
σμύρνη ἡ myrha, myrha
σοφία ἡ sapientia, moudrost
σοφός 2 sapiens, moudrý
σπήλαιον τό spelunca, jeskyně
σπεῖρα ἡ spira, četa
σπείρω semino, seji, rozsévám
σπέρμα τό semen, símě
στάδιον τό stadium, míra = 125 kroků
σταυρός ὁ crux, kříž
σταυρόω crucifigo 3, křižuji
στέλλω mitto, posílám
στενός 3 angustus, těsný
στόμα -ματος τό ōs, ústa
στρέφω verto 3, točím
σύ tu, ty;
σοῦ σου, tebe
σοί σοι, tobě ti
σέ σε, tebe tě
συγκαλέω convoco, svolávám
συμβούλιον τό consilium, rada
συμμαρτυρέω viz *μαρτυρέω*
σύν cum dat. cum, s (kým); etiam cum genl

συνάγω congrego 1, sbírám
συναγωγή ἡ synagoga, sbor
συνείδησις -σεως ἡ conscientia, svědomí
συνέρχομαι irr. convenio, scházím se
συνεσθίω manduco cum aliquo, jím s někým
συνπέμπω mitto cum aliquo, posílám s někým
σφραγίζω signo 1, znamenám
σφεῖς ipsi, oni;
σφῶν jich
σφίσι jim
σφᾶς je
σῴζω salvo 1, zachraňuji
σῶμα τό -ματος corpus, tělo
σωτήριον τό salus, spása

ταπεινός 3 humilis, nízký
ταπείνωσις -σεως ἡ humilitas, ponížení
τάττω ordino 1, řadím
τάφος ὁ sepulchrum, hrob
ταχύς -χεῖα ταχύ celer, rychlý; *τάχιστα*
τέκνον τό puer dítě
τελέω finio 4, končím
τελευτάω finio 4, končím, umírám
τέλος τό finis, konec
τέσσαρες τέσσαρα quattuor, čtyři
τηλώνης ὁ publicanus, celník
τίθημι pono, kladu
τίκτω irr. pario, rodím
τιμάω honoro, ctím
τίς, τί, quis? quid? kdo, co
τοιοῦτος τοιαύτη τοιοῦτο viz *τοῖος*
τόπος ὁ locus, místo
τόσος -ον tantus, tak veliký
τοσοῦτος τοσαύτη τοσοῦτο, viz *τόσος*
τότε tunc, tehdy
τρεῖς τρία tres, tři; *τρισί(ν)* třem
τρέπω verto 3, obracím
τρέφω irr. alo 3, živím
τρέχω irr. curro, běžím
τυγχάνω irr. fio, dosahuji

ὕδωρ ὕδατος τό aqua, voda
υἱός ὁ filius, syn
ὑμεῖς vos, vy
ὑμῶν vás, *ὑμῖν* vám
ὑμᾶς vás
ὑπακούω subaudio, poslouchám
ὑπέρ super, cum gen. nad, za koho; cum acc. nad, za kým
ὑστερέω deest mihi, mám nedostatek
ὕψιστος altissimus, excelsus, nejvyšší; cfr. adv. *ὕψι*
ὕψος τό exaltatio, povýšení

φαίνω monstro 1, ukazuji, jevím
φάραγξ -γγος ἡ mons cavernosus, caverna, propast, jícen
φέρω irr. fero, nesu, vedu
φεύγω fugio, utíkám
φημί dico, pravím
φθείρω dissolvo, ruším, hubím
φιλέω diligo 3, osculor 1, miluji, líbám
φίλος ὁ ἡ amicus, přítel
φοβέομαι timeo 2, bojím se
φονεύω occīdo 3, zabíjím
φρόνιμος -ον sapiens, moudrý
φυλάσσω custodio, observo, chráním, zachovávám
φυλή ἡ tribus, rod
φύσις -εως ἡ natura, přirozenost
φύω crescere facio, cresco, plodím, rostu
φωνέω canto 1, hlásám, pěji
φωνή ἡ vox, hlas
φῶς τό lux, světlo
φωτίζω illumino, osvěcuji

χαίρω gaudeo, raduji se
χάρα ἡ gaudium, radost
χάρις -ιτος ἡ gratia, amor, láska

χάρισμα τό = *χάρις* gratia, dar
χείρ -ρός ἡ manus, ruka
χειροτονέω manus impono, ruce vzkládám
χιλιάς -άδος ἡ mille, tisíc
χίλιοι, αι, α mille, tisíc
χορτάζω saturo 1, sytím, nasycuji
χράομαι utor, užívám
χρόνος ὁ tempus, čas
χρίω ungo, maži
χωρίζω discedo 3, odstupuji

ψεύδω mentior, lhu
ψεύστης ὁ mendax, lhář, lživý
ψηλαφάω attrectare, dotýkati se
ψυχή ἡ anima, duše

ὥρα ἡ hora, hodina
ὡς ut, sicut, jako
ὠτίον τό auricula, ouško

Oprav: na str. 13. řádek 9. *λυ-ό-μεθα* místo *λυ-ό-μεδα*, na str. 14. řádek 16. *μαθητής* místo *μηθητής*.

OBSAH.

PŘEDMLUVA . . . . . 5— 6

ÚVOD. Řecký jazyk: ř. klasická, helenistická, biblická.

Řecké písmo uncialní, minuskulní. Abeceda řecká, číslice 7— 8
Zkratky 9
Literatura 10

ČÁST PRVNÍ. *Tvarosloví.*

1. Přítomný čas rodu činného. Podstatná jména, o-kmeny 11—13
2. Přítomný čas rodu středního i trpného. Podstatná jména a-kmeny . . . . . 13—15
3. Imperfectum activum, passivum. Slovesa stažená 15—17
4. Konjuktiv présentu akt. i pas. Infinitiv, participia Deklinace souhlásková . . . . . 17—19
5. Indikativ futura aktiv. i med. Infinitiv, participia. Adjektiva třetí deklinace . . . . . 20—22
6. Aorist I. a II. (slabý a silný). Nepravidelná adjektiva III. deklinace . . . . . 22—24
7. Perfektum činné i trpné. Plusquamperfektum . . . . . 25—27
8. Aorist pasivní, futurum passivum. Stupňování adjektiv 27—29
9. Imperativ. Zájmena. Číslovky . . . . . 29—31
10. Slovesa na *-μι* . . . . . 32—34

DODATEK. Zbytky optativu. Zbytky malých sloves na *-μι*. Seznam nejdůležitějších sloves nepravidelných. Přehled slovesných tříd . . . . . 35—40

ČÁST DRUHÁ. *Slohové zvláštnosti řečtiny novozákonní.*

1. O gramatické shodě — neshodě . . . . . 41—42
2. Členy větné v pádech přímých 42
3. Pády nepřímé: genitiv, dativ, akusativ . . . . . 42—44
4. Předložky . . . . . 44—45
5. Časoslovo — přísudek. Způsoby časoslova: indikativ, konjunktiv, imperativ, infinitiv, participium . . . . . 45—47
6. Záporky. — 7. Spojky . . . . . 47—48

ČÁST TŘETÍ. *Stylistické zvláštnosti knih novozákonních.*

1. Obecné i jednotlivé. Sv. Marek. Sv. Matouš. Sv. Lukáš. Sv. Jan. Sv. Pavel . . . . . 49—50
2. Ukázky umělé prosy hagiografů novozákonních . . . . 51—53

SLOVNÍČEK . . . . . 54—62